Anadolu
İmam-Hatip Lisesi
11. Sınıf

Arapça Dilbilgisi

Adnan HOYLADI

2015

Örnekli

Anadolu İmam-Hatip Lisesi

11. Sınıf

Arapça Dilbilgisi

Adnan Hoyladı

Adnan Hoyladı 1979'da Devrek-Zonguldak'ta doğdu. 1996'da Devrek İ.H.L.'den mezun oldu. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde lisans eğitimini 2001'de tamamladı. Aynı yıl D.İ.B'de, 2004'te M.E.B'de çalışmaya başladı. 2010'da M.Ü.S.B.E.'de İslam Hukuku alanında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Din Eğitimi ve İslam Hukuku alanında çalışmaları bulunan yazar, evli ve iki çocuk babasıdır.

Bu kitap internetten derlenmiştir. Özellikle fasiharabic.com kullanılmıştır.

İçindekiler

1. İsim Cümlesi 5

2.1. İsim Cümlesinin Ögeleri 5

2.2. Mübtedanın Özellikleri 5

2.3. Haberin özellikleri 10

2. Haber Çeşitleri ve Haberin Mübtedanın Önüne Geçmesi 11

2.1. Haber Çeşitleri 11

2.1.1. Müfret Haber 11

2.1.2. Cümle olan Haber 12

2.1.3. Şibh-i Cümle Olan Haber 12

2.2. Haberin Mübtedanın Önüne Geçmesi 12

3. İnne ve Benzerleri ve Lâ Nâfiye Li'l-cins 15

3.1. İnne ve Benzerleri 15

3.1.1. إِنَّ (şüphesiz ki) 16

3.1.2. أَنَّ (...mak ...mek) 17

3.1.3. كَأَنَّ (sanki) 18

3.1.4. لَكِنَّ (ancak) 18

3.1.5. لَيْتَ (keşke) 18

3.1.6. لَعَلَّ (belki) 19

3.2. لاَ Nâfiye Li'l Cinsi 20

4. Kane ve Benzerleri, Beş İsim (Esma'ul-Hamse) 22

4.1. Kane ve Benzerleri 22

4.1.1. كَانَ (..idi, oldu) 22

4.1.2. صاَرَ (oldu, dönüştü) 25

4.1.3. لَيْسَ (değil, olmadı) 25

4.1.4. أَصْبَحَ (sabah oldu, sabahladı) 27

4.1.5. أَضْحَى (kuşluk oldu, kuşlukladı) 28

4.1.6. ظَلَّ (gündüz oldu, devam etti) 28

4.1.7. أَمْسَى (akşam oldu, akşamladı) 28

4.1.8. باَتَ (gece oldu, geceledi) 28

4.1.9. Ef'âlü'l-İstimrâr 30

4.2. Beş İsim (Esma'ul - Hamse) 31

5. Fiil Cümlesi 35

5.1. Fail 36

5.2. Fiil 36

5.3. Meful 37

6. Mefûller 38

6.1. Meful Bih 38

6.2. Meful Mutlak 39

6.3. Meful Lieclih 41

6.4. Meful Fih 43

6.4.1. Mutasarrıf Zarflar 43

6.4.2. Mutasarrıf Olmayan Zarflar 43

6.4.3. Zarfların Diğer Özellikleri 44

6.4.4. Mebni Zarflar 46

6.5. Meful Meah 53

7. Sahîh Fiil 54

7.1. Sâlim Fiil 54

7.2. Mehmûz Fiil 55

7.3. Muda'af Fiil 56

9. Mu'tel Fiil 57

9.1. Misal Fiil 57

9.2. Ecvef Fiil 58

9.3. Nâkıs Fiil 59

9.4. Lefîf Fiil 60

14. Mucerred Fiil 61

15. Mezîd Fiil 62

15.1. İf'âl Babı 63

15.2. Tef'îl Babı 63

15.3. Müfâale Babı 64

15.4. İnfiâl Babı 65

15.5. İftiâl Babı 65

15.6. İfılâl Babı 66

15.7. Tefa'ul Babı 66

15.8. Tefâul Babı 67

15.9. İstifâl Babı 67

1. İsim Cümlesi

2.1. İsim Cümlesinin Ögeleri

İsim cümlesinin 2 temel ögesi vardır: Mübteda ve haber. Mübteda, cümlenin öznesidir. Genellikle isim cümlesinin başında bulunur ve ref (harekesi zamme) durumunda gelir. Haber ise cümlenin yüklemidir ve mübtedadan sonra gelir. Haber, mübteda hakkında bilgi veren ögedir.

Haber (Yüklem)	Mübteda (Özne)
مُجْتَهِدٌ	عَلِيٌّ
çalışkandır.	Ali
Harekesi Zamme	Harekesi Zamme
Nekre İsim	Marife İsim
Haber bir cümle veya bir kelime olabilir.	Mübteda genelde bir isim veya mastar olur.

2.2. Mübtedanın Özellikleri

Mübteda genellikle marife (belirli) bir isim, haber de genellikle nekre (belirsiz) isimden oluşur. Mübteda konumundaki kelimeler genellikle şu kelime türlerinden olur:

1. Belirlilik takısı (harf-i tarif; ال) alan isimler

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bahçe güzeldir.	الحَدِيقَةُ جمِيلةٌ

2. Zamirler

Zamirler marife hükmündedir. Ancak zamirler son harekeleri üzerine mebni olup harekeleri hiçbir surette değişmedikleri için mahallen (cümledeki konumunun gereği) merfû‘ olurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
O, öğrencidir.	هُوَ طالبٌ
O, öğrencidir.	هِيَ طالبَةٌ

Birinci örnekte (هُوَ), ikinci örnekte (هِي) zamirleri mübteda konumunda yer aldıkları için mahallen merfûdurlar.

3. Özel isimler (Alemler)

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
İbrahim yazardır.	ابراهيمُ كَاتِبٌ
Mekke mübarek bir şehirdir.	مَكَّةُ مَدِينَةٌ مُبارَكَةٌ

4. İşaret isimleri (İsm-i işaretler)

İşaret isimlerinin ikilleri (tesniye) hariç tümü mebnî oldukları için mahallen merfû' olurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bu meşhur bir adamdır.	هذا رَجُلٌ مَشْهُورٌ
Bu, meşhur bir kadındır.	هَذِهِ امرأةٌ مَشْهورَةٌ

Bu iki örnekte (هذا، هذِهِ) işaret isimleridirler ve mebnîdirler, mübteda konumunda yer aldıkları için mahallen merfû olmuşlardır.

5. İlgi zamirleri (İsm-i Mevsul)

İlgi zamirlerinin ikilleri (tesniye) hariç tümü mebnîdirler, mübteda konumunda yer aldıkları zaman mahallen merfû olurlar. İlgi zamirinden sonra ona zamirle bağlı ve onu açıklayıcı bir cümle gelir, bu cümleye sılâ cümlesi denmektedir, sıla cümlesinin irabta yeri yoktur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Gelen mühendistir.	الّذِي جاءَ مُهَنْدِسٌ. الّتِي جاءتْ مُهَنْدِسَةٌ
İmtihanda başarılı olan iki kız, Fatma ve Meryem'dir.	اللّتَانِ نَجَحَتَا فِي الامْتِحانِ فاطِمَةُ ومَرْيَمُ
Allah'ın Elçisi ile evlenen kadınlar mü'minlerin anneleridirler.	اَللّاتِي تَزَوَّجْنَ الرَّسُولَ أمّهاتُ المؤمِنِينَ

Yukarıdaki cümlelerde (اللاتي،التي،الذي) ilgi zamirleri mübteda olup mahallen merfû‘durlar. Ancak (اللتانِ) ikil olduğu için elif (ا) ile merfû‘dur. Bu ilgi zamirlerinden sonra gelen (تَزَوَّجْنَ الرّسُولَ ، نَجَحَتا في الامتِحانِ ، جاءَ ، جاءَتْ) cümleleri ilgi zamirlerini açıklayan sıla cümleleridir.

6. Muzaf (Tamlanan)

Belirtili isim tamlamalarında irabta tamlanana (muzaf) bakılır, tamlayan (muzafun ileyh) daima mecrûr olur. Tekil eril ve dişil (müfred müzekker ve müennes) tamlananlar, kırık çoğullar (cem-i teksîr), kurallı dişil çoğullar (cem-i müennesler) mübteda olduklarında zamme ile merfû olurlar; ikil yapısında (tesniye) olurlarsa elif (ا) ile merfû olurlar; kurallı çoğul eril (cem-i müzekker sâlim) olurlarsa vav (و) merfû olurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Halit'in Okulu evinden uzaktır.	مَدْرَسَةُ خالِدٍ بَعِيدَةٌ عَنْ بَيْتِهِ
Fakültenin yemekhanesi temizdir.	مَطْعَمُ الكُلِّيَّةِ نَظِيفٌ
Fakültenin kız öğrencileri terbiyelidirler.	طالِباتُ الكُلِّيَّةِ مُهَذَّبَاتٌ
Okulun ağaçları çoktur.	أشْجارُ الْمَدْرَسَةِ كَثِيرَةٌ
Okulun iki erkek öğrencisi gidiyorlar.	طالِبا الْمَدْرَسَةِ ذاهِبانِ
Şirketin erkek mühendisleri çalışkandırlar.	مُهَنْدِسُو الشّرِكَةِ مُجْتَهِدُونَ

Bu örneklerde (مَدْرَسَةُ، مَطْعَمُ، طالِباتُ، أشجارُ) kelimeleri tamlanandır (muzaf), mübtedadırlar ve zamme ile merfû‘ olmuşlardır. (طالِبَا) kelimesi de tamlanandır, ikildir ve elif (ا) ile merfû olmuştur. (مُهَنْدِسُو) kelimesi tamlanandır, cem-i müzekker sâlimdir (kurallı eril çoğul) ve vav (و) ile merfû olmuştur.

7. Soru isimleri (Esmâu'l-İstifhâm)

Soru isimleri (أَيُّ) hariç hepsi mebnîdirler, mübteda konumunda oldukları zaman mahallen merfû olurlar, (أَيُّ) ise mübteda konumunda zamme ile merfû olur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Yarışta kim kazandı?	مَنْ فَازَ في السِّباقِ؟
Hangi öğrenci geldi?	أيُّ طالِبٍ جاءَ؟

Birinci örnekte geçen (من) soru ismi mübtedadır, mebnî kelimelerden olduğu için mahallen merfûdur. İkinci örnekte (أيُّ) kelimesi mübtedadır, murâb (cümle içindeki yerine göre sonu değişen) soru isimlerindendir, burada zamme ile merfû olmuştur.

8. Te'villi mastarlar (Masdar-ı Müevvel)

Fiili muzârinin başına (أَنْ) harfi geldiği zaman onu nasbettiği gibi anlamını da mastara çevirmekte, bu tür mastarlara da mastar anlamını içerdikleri için te'villi mastar denmektedir. Te'villi mastar fiilden türetildiği için mastarı tüm şahıs zamirlerine göre anlamlandırmak mümkümdür. Te'villi mastarlar mübteda konumunda yer aldıkları zaman mahallen merfû kabul edilmektedirler.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Oruç tutmanız sizin için hayırlıdır.	أَن تَصُومُوا خَيرٌ لَكُمْ
Çayı sıcak içmen sağlığına zararlıdır.	أنْ تَشرَبَ الشايَ ساخِناً مُضِرٌّ لِصِحَّتِكَ

Birinci cümlede (أَن تَصُومُوا) te'villi mastardır, (صَوْمُكُمْ) şeklinde açık mastar hükmündedir, mübtedadır, "oruç tutmanız" anlamındadır. İkinci örnekte mübteda konumunda olan (أنْ تَشْرَبَ) kelimesi te'villi mastardır, (شُرْبُكَ) şeklinde açık mastar hükmündedir, mübtedadır, "içmen" anlamındadır.

Mübtedanın marife haberin nekre olarak gelmesi asıl ise de bazen mübteda nekre olarak gelebilir. Bu durum şu hallerde olur:

1. Mübteda nekreye muzaf (tamlanan) olursa;

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
İş adamı geliyor.	رجلُ أعمالٍ قادمٌ
Gümüş yüzük ucuzdur.	خَاتَمُ فِضَّةٍ رَخِيصٌ

Birinci cümlede (رَجُلُ) kelimesi muzaftır (tamlanan), (أعمالٍ) muzafun ileyhtir (tamlayan), nekredir, her iki kelime belirtisiz tamlama oluşturmuştur. İkinci örnekteki (خاتَمُ فِضّةٍ) örneği de birinci örnek gibidir.

2. Mübteda nekre (belirsiz) kelimelerden oluşan sıfat tamlamasında mevsuf olursa;

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası

Yoğun bir yağmur yağıyor.	مَطَرٌ غَزِيرٌ نَازِلٌ
Hızlı bir otomobil pahalıdır.	سيّارَةٌ سريعَةٌ غَالِيَةٌ

Birinci örnekte (مَطَرٌ) kelimesi mevsûf (tamlanan), (غَزِيرٌ) kelimesi ise sıfattır (tamlayan). Her iki kelime de nekre (belirsiz) kelimeden oluşmuştur. İkinci örnek de birinci örnek gibi belirsiz kelimelerden oluşmuştur.

3. Mübteda nekre olup kendisinden önce olumsuzluk edatı (nefi) ve soru (istifham) edatı varsa:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kimse yolcu değildir.	ما أحَدٌ مسافرٌ؟
Yanımızda cahil yoktur.	ما جَاهِلٌ عِنْدَنَا؟
Alanda kimse var mıdır?	هل أحدٌ في الساحة؟
Allah'la birlikte (başka) bir tanrı var mıdır?	أإلهٌ مَعَ اللهِ؟

Yukarıdaki örneklerde (أحدٌ ،جاهِلٌ ،أحَدٌ ،إلهٌ) kelimeleri nekre (belirsiz) isimlerden oluşmuştur, her biri mübtedadır, olumsuzluk edatı (nefi) ve soru (istifham) edatlarından sonra gelmiştir.

4. Mübteda nekre olup haber câr-mecrûr ve zarftan oluşursa mübteda haberden sonra gelir; bu tür cümlelerde anlam verilirken "vardır", "mevcuttur" anlamları eklenir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ağaçların üzerinde birkaç kuş var.	في الغُرْفةِ طِفلٌ
Masanın üzerinde bir kitap var.	على المِنْضَدَةِ كِتَابٌ
Odada bir çocuk var.	فَوْقَ الأشْجَارِ طُيُورٌ

Bu örneklerde (طُيُورٌ ،كِتَابٌ ،طِفْلٌ) kelimeleri mübtedadır, haberleri câr-mecrûr ve zarftan oluştuğu mübtedalar da nekre oldukları için haberden sonra gelmiştir

5. Mübteda türün genelini içerirse;

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası

Herkes ona itaatkârdır.	كُلٌّ لَهُ مُطِيعُونَ

2.3. Haberin özellikleri

Haber Türkçedeki yükleme karşılık gelmektedir. Türkçe 'de …dır…dir ile biten kelimeler haberdir. Haberin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz.

1. Haber tek bir kelime olarak, (müfret, tesniye ve cemi) harf-i cerin mecruru bulunan bir isim olarak veya zarf olarak gelebileceği gibi cümle (isim, fiil veya şibih cümle) olarak da gelebilir.

2. Haber, mübteda gibi ref durumunda gelir. Ancak harf-i cerli isim, zarf ve cümle olarak geldiğinde ref alameti açıkça görülmez. Ref alametini açıkça göremediğimiz için, "yer itibariyle merfu" anlamında "mahallen merfu" ifadesini kullanırız.

3. Mübteda gayr-i âkıl cem'i olduğunda, yani akıl sahibi olmayan varlıkların cemisi olduğunda haber müfred-müennes olarak gelir.

4. Haber tek bir kelime olduğunda şu kaideler geçerlidir:

A) Mübteda önce, haber sonra gelir.

B) Mübteda marife, haber nekra olur.

C) Haber mübtedaya cinsiyet, (müzekkerlik ve müenneslik) sayı (müfret, tesniye, cemi) ve irab (her ikisinin de harekesi zamme olur) açısından uyar.

5. Haber, harf-i cerin mecruru olan bir isim veya zarf olduğunda haber mübtedadan önce gelebilir. Bu durumda mübteda nekra olur. Cümle Türkçeye, "Bir yerde bir kimse veya bir şey var." şeklinde tercüme edilir.

6. Haber bir fiil cümlesi olabilir. Bu durumda mübteda mutlaka başta gelir ve marife olur. Haber konumunda olan fiil ise cinsiyet ve sayı bakımından mübtedaya uyar.

7. Haber isim cümlesi olarak da gelebilir.

Örnekler:

Açıklama	Türkçesi	Arapçası
Müzekker ve tekil	Kitap faydalıdır.	اَلْكِتَابُ مُفِيدٌ
Müzekker ve ikil	İki kitap faydalıdır.	اَلْكِتَابَانِ مُفِيدَانِ
Müzekker ve çoğul	Müslümanlar ihlaslıdırlar.	اَلْمُسْلِمُونَ مُخْلِصُونَ
Müzekker ve çoğul (akılsız)	Kitaplar faydalıdır.	اَلْكُتُبُ مُفِيدَةٌ

Müennes ve tekil	Araba hızlıdır.	اَلسَّيَّارَةُ مُسْرِعَةٌ
Müennes ve ikil	İki araba hızlıdır.	اَلسَّيَّارَتَانِ مُسْرِعَتَانِ
Müennes ve çoğul	Müslümanlar ihlaslıdırlar.	اَلْمُسْلِمَاتُ مُخْلِصَاتٌ
Müennes ve çoğul (akılsız)	Arabalar hızlıdır.	اَلسَّيَّارَاتُ مُسْرِعَةٌ
Müzekker ve haberi fiil cümlesi	Öğrenci sınavını geçti.	اَلتِّلْمِيذُ نَجَحَ فِي إِمْتِحَانِهِ
Müennes ve haberi fiil cümlesi	Öğrenci sınavını geçti.	اَلتِّلْمِيذَةُ نَجَحَتْ فِي إِمْتِحَانِهَا
Müzekker ve haberi isim cümlesi	Kalemin rengi güzeldir.	اَلْقَلَمُ لَوْنُهُ جَمِيلٌ
Müennes ve haberi isim cümlesi	Silginin rengi güzeldir.	اَلْمِمْحَاةُ لَوْنُهَا جَمِيلٌ
Müzekker ve haber car-mecrur	Müdür bürosundadır.	اَلْمُدِيرُ فِي مَكْتَبِهِ
Müennes ve haber car-mecrur	Müdire Hanım bürosundadır.	اَلْمُدِيرَةُ فِي مَكْتَبِهَا
Müzekker ve haberi zarf	Kalem masanın üstündedir.	اَلْقَلَمُ فَوْقَ الطَّاوِلَةِ
Müennes ve haberi zarf	Çanta masanın üstündedir.	اَلْقَلَمُ فَوْقَ الطَّاوِلَةِ

2. Haber Çeşitleri ve Haberin Mübtedanın Önüne Geçmesi

Haber bazen tek bir kelimeden (müfred isim) oluştuğu gibi, bazen cümleden, bazen de harf-i cerli ya da zarflı cümle parçasından (şibh-i cümle) oluşabilir.

2.1. Haber Çeşitleri

2.1.1. Müfret Haber

Haber, tekil, ikil veya çoğul tek bir kelimeden, isim veya sıfat tamlamasından oluşabilir. Bu durumda haber; sonu illetli olmayan tekil veya kırık cemi bir isimden oluşursa son harfi iki ötrelidir. Tesniye ise sonu انِ ile biter. Cemi ise ونَ ile biter.

Örnekler:

Türkçesi	**Arapçası**
Halit öğrencidir.	خَالِدٌ طَالِبٌ
Hatice çalışkandır.	خَدِيجَةُ مُجْتَهِدَةٌ
İki öğrenci çalışkandır.	اَلتِّلْمِيذَانِ مُجْتَهِدَانِ

Öğrenciler çalışkandır.	اَلتَّلَامِيذُ مُجْتَهِدُونَ

2.1.2. Cümle olan Haber

Haber, bir isim veya fiil cümlesi olabilir.

Örnekler:

Çeşidi	Türkçesi	Arapçası
Haber fiil cümlesi	Ahmed **okula gidiyor.**	اَحْمَدُ يَذْهَبُ اِلَي الْبَيْتِ
Haber isim cümlesi	Ahmed'in **çantası büyüktür.**	اَحْمَدُ حَقِيبَتُهُ كَبِيرَةٌ

2.1.3. Şibh-i Cümle Olan Haber

Başına gelen bir harfi cerle veya zarfla oluşturulan haber çeşididir.

Örnekler:

Çeşidi	Türkçesi	Arapçası
Haberi zarf ile	Çantası **arabanın yanındadır.**	حَقِيبَتُهُ عِنْدَ السَّيَّارَةِ
Haberi harfi cer ile	Mümin **cennettedir.**	اَلْمُؤْمِنُ فِي الْجَنَّةِ

Örneklerde görüldüğü gibi haberi şibh-i cümle olan cümlelerde mübtedâ ile haber arasında müzekkerlik müenneslik vs. uyum aranmaz.

2.2. Haberin Mübtedanın Önüne Geçmesi

İsim cümlesinin iki temel öğesinden haber, dört yerde zorunlu olarak mübtedadan önce gelir. İlk ikisi haberin mübteda ile oluşturduğu özel kombinezonlar dolayısıyla öne geçtiği yerler ve son ikisi de haberin kendisine ait nitelikler dolayısıyla öne geçtiği yerler şeklinde kategorize edilmesi de mümkün olan bu dört yer şunlardır:

1. Haber Şibhu'l-cümle ve Mübteda da Nekra Olunca: Haber şibhu'lcümle, mübteda da nekra ise haberin öne geçmesi zaruridir. Aksi takdirde haberin sıfatla karışma riski vardır. Başlıktaki nedenden ötürü haberin öne geçtiği cümleler Türkçeye çevrilirken "var, vardır, mevcut, mevcuttur, bulunmaktadır" ifadeleri çeviriye eklenir.

Örnekler:

Türkçesi		Arapçası	
Bir imam	mescitte var.	إِمَامٌ	فِي الْمَسْجِدِ

Mübteda	Haber	Mübteda	Haber

"Mescitte bir imam var" anlamına gelen (فِي الْمَسْجِدِ إمَامٌ) cümlesinde, şibhu'l-cümle formatındaki (فِي الْمَسْجِدِ) haberi, nekra formattaki (إمَامٌ) mübtedasıyla bir araya gelerek bir isim cümlesi oluşturmuş, formatları gereği yani haber şibhu'l-cümle mübteda da nekra olduğu için isim cümlesine ait normal sıralama tersyüz edilerek haber önce mübteda sonra gelmiştir. Bu öğeler şayet (إمَامٌ فِي الْمَسْجِدِ) biçiminde bir sıralamaya tabi tutulsalardı isim cümlesi olma vasfını yitirir, "Mescitteki bir imam" anlamında sıfat tamlaması ifade eder hale gelirlerdi.

2. Haber Şibhu'l-cümle Olup Mübteda da Habere Ait Bir Zamir Bulununca: Haber şibhu'l-cümle olup, mübtedanın içerisinde habere ait bir zamir varsa haberin öne geçmesi vacip yani zorunludur. Aksi takdirde zamir, temsil ettiği isimden önce zikredilmiş olur. Oysa zamir, söylem sahibini daha önce bahsi geçmiş bir ismi tekrar tekrar söyleme külfetinden kurtarmak için kullanılır ve ismin yerine geçen kelimeler olarak bilinir. Dolayısıyla daha önce bahsi geçmemiş bir ismin yerine zamir kullanmak bir tür anlatım bozukluğudur. İşte böylesi bir anlatım bozukluğuna meydan vermemek için; mübteda habere ait bir zamir barındırıyorsa, söz konusu zamirin atıf mercii olan haberin başa geçmesi zorunludur.

Bir öncekinde olduğu gibi, bu başlıktaki nedenden ötürü haberin öne geçtiği cümleleri Türkçeye çevirirken de "var, vardır, mevcut, mevcuttur, bulunmaktadır" ifadeleri çeviriye eklenir.

Örnekler:

Türkçesi		**Arapçası**	
Problemleri	insanın vardır.	مَشَاكِلُهُ	لِلْإِنْسَانِ
Mübteda	Haber	Mübteda	Haber

"İnsanın problemleri vardır" anlamına gelen (لِلْإِنْسَانِ مَشَاكِلُهُ) cümlesinde, şibhu'l-cümle formatındaki (لِلْإِنْسَانِ) haberi, kendisine ait (هُ) zamirini içeren (مَشَاكِلُهُ) mübtedasıyla bir araya gelerek bir isim cümlesi oluşturmuş, formatları gereği yani haber şibhu'l-cümle, mübteda da ona ait bir zamir içeriyor olduğu için isim cümlesine ait normal sıralama tersyüz edilerek haber önce mübteda sonra gelmiştir. Bu öğeler şayet (مَشَاكِلُهُ لِلْإِنْسَانِ) biçiminde bir sıralamaya tabi tutulsalardı "Onun problemleri insana aittir" anlamında anlaşılması güç bir cümle haline gelirlerdi. Zira bu cümlede "Onun" derken insanın kendisinin mi, yoksa başka bir varlığın mı kastedildiği net değildir.

3. Haber Soru İsmi olunca: Soru ismi olan haberler, zorunlu olarak mübtedalarından önce gelirler. Çünkü Arapçada soru isimleri başta bulunma önceliğine (sadaret hakkı) sahiptirler.

Örnekler:

Türkçesi	**Arapçası**

Gelen	kim?	الْقَادِمُ؟	مَنِ
İman	nedir?	الْإِيمَانُ؟	مَا
Halit	nerede?	خَالِدٌ؟	أَيْنَ
Mübteda	Haber	Mübteda	Haber

Bu örneklerde (من، ما، أين) soru isimleri haber konumundadırlar. Haber olmalarına rağmen soru isimlerinin başta olma zorunluluğundan dolayı mübtedadan önce yer almışlardır.

Soru isimlerine muzâf (tamlanan) olan isimler de haber olmaları durumunda zorunlu olarak öne geçerler. Çünkü soru isimlerinin öncelik hakkı vardır. Onlara muzaf olan kelimeler de muzâfun ileyhleri olan soru isimlerinden ayrılamayacaklarından ötürü soru isimleriyle beraber başta yer alırlar.

Örnekler:

Türkçesi		Arapçası	
Sen	kimin kızısın?	أَنْتِ؟	بِنْتُ مَنْ
Bu	neyin bedeli?	هَذَا؟	ثَمَنُ مَا
Ahmet	nerenin vatandaşı?	أحمَدُ؟	مُوَاطِنُ أَيِّ بَلَدٍ
Mübteda	Haber	Mübteda	Haber

İsim cümlelerinde yer alan her soru ismi haber değildir; bazen mübteda da olabilir. Burada ayırım noktası soru isminden sonra gelen kısımdır. Eğer soru isminden sonra gelen kelime, câr-mecrûr (harfi cerli isim), zarf ya da fiil ise bunlar mübteda olamayacağından soru ismi mübteda, bunlar ise haber olur. Eğer soru isminden sonraki kelime mübteda olabilecek bir kelime ise bu durumda soru ismi haber olur. (مَنْ جاءَ؟) "Kim geldi?" cümlesinde soru isminden sonra gelen kelime (جاءَ) fiil olduğundan mübteda olmaya uygun değildir. Bu sebeple (مَنْ) mübteda (جاءَ) de haber olur. (من في البَيْتِ؟) "Evde kim vardır?" cümlesinde de soru ismi (من) den sonra gelen (في البَيْتِ) câr-mecrûr olması sebebiyle mübteda olmaya uygun değildir ve haber olur. (مَنْ) ise mübtedadır. (مَنْ هُوَ؟) cümlesinde ise (هو) mübteda olmaya uygun olduğundan (من) soru ismi haber olur.

4. Haber Mübtedaya Hasredilince (Haber Mahsûr Olunca): Hasır işlemine tabi tutularak mübteda ile özdeşleştirilmiş ve sırf ona özgü kılınmış haber (mahsûr haber), bu özelliği dolayısıyla zorunlu olarak mübtedanın önüne geçer. Aksi takdirde cümle haberin mübtedaya değil, mübtedanın habere hasredildiği (özgü kılındığı) izlenimi doğurur. Oysa istenen bunun tam tersidir.

Örnekler:

Türkçesi		Arapçası	
Allah'tır.	Yaratan yalnız	اللهُ	إِنَّمَا خَالِقٌ
Mübteda	Haber	Mübteda	Haber

Söz gelimi "Yaratan yalnız Allah'tır" anlamına gelen (إِنَّمَا خَالِقٌ اللهُ) cümlesinde, (خَالِقٌ) haberi, hasır edatı olan (إِنَّمَا) aracılığıyla mübtedası konumunda bulunan (اللهُ) ismine özgü kılınmakta ve zorunlu olarak onun önüne geçmektedir. Söz konusu cümle (مَا خَالِقٌ إِلاّ اللهُ), Türkçe karşılığıyla ifade edecek olursak "Allah'tan başka yaratan yoktur" cümlesi ile eş anlamlıdır. İki farklı söyleyiş biçiminde de haber konumundaki "Yaratan" niteliği, mübteda konumundaki "Allah"a özgü kılınmaktadır.

Tersine bir tutumla hasır işlemi haber üzerinde değil de mübteda üzerinde yapılmış olsa yukarıdaki cümlemiz (إِنَّمَا اللهُ خَالِقٌ) biçiminde olur ki "Allah sadece bir yaratıcıdır" tarzı maksadı aşan bir anlam ifade eder. Yukarıdaki cümlenin benzer anlama gelen bir başka formu (مَا اللهُ إِلاَّ خَالِقٌ) ifadesinin yansıttığı "Allah bir yaratıcıdan başka bir şey değildir" manası, hasırda öne alınacak sözcüğün doğru tespit edilmesinin ne denli önemli olduğunu kanıtlamaktadır. İki farklı ifade biçiminde de mübteda konumundaki "Allah", haber konumundaki "yaratan" niteliğine özgü kılınmakta, adeta bu sıfatla sınırlandırılarak diğer vasıfları yok sayılmaktadır.

Özetle hasır, Türkçedeki vurgu kavramına benzer. Türkçede vurgulanacak öğe yükleme yaklaştırılırken Arapçada vurgulanacak öğe öne alınır. Eğer vurgu habere yapılacaksa haberin mübtedanın önüne alınma zorunluluğu vardır.

İsim cümlesinde öne geçmiş olan habere mukaddem (öne alınmış) haber, mübtedaya ise muahhar (geriye bırakılmış) mübteda adı verilir. Örneğin (عندي كِتابٌ) cümlesinde (عندي) ifadesi mukaddem haber, (كِتابٌ) kelimesi de muahhar mübtedadır.

3. İnne ve Benzerleri ve Lâ Nâfiye Li'l-cins

3.1. İnne ve Benzerleri

(إِنَّ) ve görev bakımından ona benzeyen edatlar isim cümlesi dediğimiz mübtedâ ile haberin önüne gelir, mübtedâ ile haberin adını değiştirirler. Artık mübtedânın adı; (إِنَّ)'nin ismi, haberin adı da (إِنَّ)'nin haberi olarak değişir. Bu edatlar isim cümlesinin başına gelip mübtedâ ve haberin adını ve irabını (harekesini) değiştirdikleri için değiştirenler manasında "en-Nevâsıh" (اَلنَّواسِخ) diye adlandırılırlar. Fiile benzeyen harfler de denilen bu harfler ve işlevleri şunlardır:

لاَ	لَعَلَّ	لَيْتَ	لَكِنَّ	كَأَنَّ	أَنَّ	إِنَّ

(إِنَّ) ve ona benzeyenler dediğimiz bu edatlar isimlerini mansûb (fetha), haberlerini merfû (zamme) yaparlar.

هَادِئٌ	اَلْبَحْرُ	
Haber	Mübteda	
هَادِئٌ	الْبَحْرَ	إِنَّ
İnne'nin Haberi	İnne'nin İsmi	Edat
Harekesi zamme	Harekesi fetha	Harekesi değişmez
sakindir.	deniz	Şüphesiz

İnne'nin isminin harekesinin fetha olması sebebiyle bu isim tesniye (ikil) olarak gelirse (يْنِ) ekiyle tesniye yapılır. Eğer bu isim müzekker çoğul bir isimse (ينَ) ekiyle çoğul yapılır. Eğer bu isim müennes çoğul ise (اتٍ) ekiyle çoğul yapılır. Bunların dışındaki durumlarda fetha ile harekelendirilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası	
Şüphesiz Hz. Muhammed peygamberdir.	إِنَّ مُحَمَّداً رَسُولٌ	Müfret
Şüphesiz iki mümin kardeştir.	إِنَّ الْمُؤْمِنَيْنِ أخَوَانِ	Tesniye
Şüphesiz müminler kardeştir.	إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ إِخْوَةٌ	Müzekker çoğul
Şüphesiz mümin hanımlar kardeştir.	إِنَّ الْمُؤْمِنَاتِ أخَوَاتٌ	Müennes çoğul

3.1.1. إِنَّ (şüphesiz ki)

إِنَّ muhakkak, doğrusu, gerçekten, hakikaten, şüphe yok ki, şüphesiz manalarına gelen tahkik (pekiştirme) edatıdır. Cümlenin başında gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Şüphe yok ki Allah'ın **rahmeti** geniştir.	إِنَّ رَحْمَةَ اللّٰهِ واَسِعَةٌ
Gerçekten hac **yolculuğu** kolaydır.	إِنَّ رِحْلَةَ الْحَجِّ سَهْلَةٌ

İnne ve benzerlerinin haberleri müfred, cümle ya da şibh-i cümle (zarf ya da câr-mecrûrlu cümle) olabilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası	Haberi

Gerçekten ev **eskidir**.	إِنَّ الْبَيْتَ قَدِيمٌ	Müfret
Gerçekten Hâlit'in **babası zengindir.**	إِنَّ خالِداً أَبُوهُ غنِيٌّ	İsim cümlesi
Gerçekten müslümanlar **Allah'a inanırlar.**	إِنَّ الْمُسْلِمِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللّهِ	Fiil cümlesi
Gerçekten araba **evin arkasındadır.**	إِنَّ السَّيارَةَ خَلْفَ الْبَيْتِ	Zarf
Allah ihlaslı kullarının kalbindedir.	إِنَّ اللّهَ فِي قُلُوبِ عِبادِهِ الْمُخْلِصِينَ	Câr-Mecrûr

3.1.2. أَنَّ (...mak ...mek)

أَنَّ anlam bakımından إِنَّ gibi tahkik (pekiştirme) harfidir. ..ki, ..dığını, ...eceğini, ...olduğu gibi manalarına gelir. Masdar manasını da ifâde eder. إِنَّ başta, أَنَّ cümlenin ortasında gelir. (أَنَّ) cümle başında kullanılmaz. Fiil cümlelerinde mef'ûl durumundaki yan cümleciklerin başında bağlaç olarak kullanılır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Haccın nefsi temizlediğini öğrendim.	عَلِمْتُ أَنَّ الْحَجَّ مُطَهِّرٌ لِلنَّفْسِ
Hz. Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik ederim.	أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّهِ

أَنَّ isim ve haberiyle birlikte isim cümlesi olarak mefulun bih, fâil, naib-i fâil olabilir. Kendisinden önce bu durumları belirleyen bir fiil gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası	Cümlede
Ali'nin hasta olduğunu öğrendin.	عَلِمْتَ أَنَّ عَلِياً مَرِيضٌ	Mef'ûlün bih
İmtihanda başarılı olmanız beni sevindirir.	يَسُرُّنِي أَنَّكُمْ ناجِحُونَ فِي الْإِمْتِحانِ	Fâil
Halit'in yarışta kazandığı duyuldu.	سُمِعَ أَنَّ خالِداً فازَفِي السِّباقِ	Nâib-i Fâil

(أَنَّ) nin başına (لِ) getirilmesiyle yapılan (لِأَنَّ) edatı "çünkü, ...dığı için" irab bakımından (إِنَّ) ve kardeşleri gibidir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Araba geldiği için Muhammed gülümsedi. Muhammed gülümsedi, çünkü araba geldi.	اِبْتَسَمَ مُحَمَّدٌ لِأَنَّ السَّيَّارَةَ حَضَرَتْ

Annesi meşgul olduğu için öğle yemeğini Zeynep hazırladı. Öğle yemeğini Zeyneb hazırladı, çünkü annesi meşguldür.	أَعَدَّتْ زَيْنَبُ الْغداءَ لِأَنَّ والِدَتَها مَشْغولَةٌ

3.1.3. كَأَنَّ (sanki)

كَأَنَّ gibi, sanki, güya, ..yor gibi, mış gibi, ..casına. ...ecek gibi, ..a benzer manalarına gelir. Mübtedâ'nın habere benzediğini anlatır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kitap hoca gibidir.	كَأَنَّ الْكِتابَ أُسْتاذٌ
Ay sanki lâmba gibidir.	كَأَنَّ الْقَمَرَ مِصْباحٌ

3.1.4. لَكِنَّ (ancak)

لَكِنَّ ama, fakat, lâkin, ancak, ne var ki, şu kadar var ki, manalarına gelir. İstidrâke delâlet eder. İstidrâk; söylenen sözden muhâtabın zihninde doğacak yanlış anlamayı önlemektir. Daha ziyade cümle ortasında olur. Fiillerin önünde (لَكِنْ) şeklinde sonu cezimli gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bahçe geniştir, fakat ağaçları azdır.	اَلْحَدِيقَةُ واَسِعَةٌ لَكِنَّ أَشْجارَها قَلِيلَةٌ
Ev yenidir, fakat mobilyalar eskidir.	اَلْبَيْتُ جَدِيدٌ لَكِنَّ الْأَثَاثَ قَدِيمٌ

3.1.5. لَيْتَ (keşke)

لَيْتَ keşke, ne olaydı, ne olurdu manalarına gelir. Temennî bildirir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Keşke bugün hava ılıman olsa.	لَيْتَ الْجَوَّ مُعْتَدِلٌ الْيَوْمَ
Keşke haber doğru olsaydı.	لَيْتَ الْخَبَرَ صَحِيحٌ

لَيْتَ 'nin başına ünlem edatı olan يا eklenirse üzüntü, pişmanlık manası meydana gelir. Olmuş bitmiş şeyler ve mümkün olmayacak arzular için "keşke şöyle olsaydı" "keşke şöyle yapmasaydım" vb. ifadeleri belirtmede kullanılır.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Keşke babası onu dövmeseydi.	يَا لَيْتَ أَبَاهُ لَمْ يَضْرِبْهُ

3.1.6. لَعَلَّ (belki)

لَعَلَّ belki, ola ki, ihtimal ki, umulur ki, ..bilir manalarına gelir. Tereccî (umma) bildirir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Belki hasta uyuyordur.	لَعَلَّ الْمَرِيضَ نَائِمٌ
Belki yolcular şimdi gelmektedir.	لَعَلَّ الْمُسَافِرِينَ قَادِمُونَ الْآنَ

Not 1: لَيْتَ ve لَعَلَّ nin manaları birbirine yakındır. لَيْتَ vukuu güç olan şeyde لَعَلَّ ise daha çok vukuu kolay ve mümkün olan şeyde kullanılır.

Not 2: إِنَّ ve benzerlerinin sonuna مَا harfi geldiğinde ismini nasb haberini ref etmez. Tekrar mübtedâ ve haber gibi okunur. إِنَّ nin sonuna مَا gelince إِنَّمَا ya da ortada gelince (أَنَّمَا) (ancak, yalnız) olur ve artık kasr (sınırlandırma) edatı olur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Müminler ancak kardeştir. (Hucurat, 10)	إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ
Ameller ancak niyetlerledir.	إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

Not 3: Bu edatlar isim cümlesine gelirken, sonlarına (مَا) gelince fiil cümlesinin başına da gelirler.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ben ancak... şikâyet ederim. (Yusuf, 86)	إِنَّمَا أَشْكُو
Sanki (şöyle) der gibiydi.	كَأَنَّمَا يَقُولُ

Not 4: (إِنَّ) ve (أَنَّ) tahfif de edilebilirler. Tahfif olması demek aynı manayı taşıdığı halde sonlarının şedde yerine sükun (cezimli) olması demektir. Dolayısıyla bu halde fiillerin önüne gelirler ve o cümle artık fiil cümlesi

değil, isim cümlesi olur. Muhaffef (tahfif edilmiş) (إِنْ) in haberinde fethalı bir lâm bulunur, buna ayırıcı lâm (اَللَّامُ الْفارِقَة) denir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Biz seni gerçekten yalancılardan zannediyoruz. (Şuarâ, 186)	وَ إِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكاَذِبِينَ
Muhakkak ki onların çoğunu fâsık bulduk. (A'râf, 102)	وَ إِنْ وَجَدْناَ أَكْثَرَهُمْ لَفاَسِقِينَ

Not 5: Muhaffef (أَنْ) in haberi (لَيْسَ) (değil) ve (عَسَى) (belki umulur ki) gibi tam çekimi olmayan fiillerden olmadığı zaman şu harflerden biriyle başlamalıdır.

لَنْ	لَمْ	لاَ	قَدْ	سَوْفَ	سَ

Böylelikle onun (أَنَّ) den tahfif edilmiş (أَنْ) olduğu anlaşılır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ve senin bize hakikaten doğruyu söylediğini bilelim. (Mâide, 113)	وَ نَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَناَ
İnsan zanneder mi ki gerçekten onun kemiklerini asla toplamayacağız (bir araya getirmeyeceğiz) ? (Kıyame, 3)	أَ يَحْسَبُ الْإِنْساَنُ أَنْ لَنْ نَجْمَعَ عِظاَمَهُ

3.2. لاَ Nâfiye Li'l Cinsi

لاَ olumsuzluk edatını takip eden belirsiz haldeki mansûb isim bu ismin ait olduğu grubun toptan yokluğunu gösterir. Bu durumda ona "Lâ en-Nâfiye li'l-cinsi" denir. İrab bakımından إِنَّ nin gördüğü işi görür, yani ismi nasbeder, haberi ref eder, merfû bırakır. لاَ nın nâfiye olması için;

a) لاَ nın hem ismi hem haberi nekre olmalıdır.

b) İsmi لاَ ya bitişik olmalıdır. İsmi ile arasına başka bir kelime girmemelidir.

c) لاَ dan önce harf-i cer gelmemelidir.

Türkçesi	Arapçası
Hiçbir yalancı sevilmez. Veya Sevilen yalancı yoktur.	لاَ كاَذِبَ مَحْبُوبٌ
Kadın ve erkek arasında fark yoktur.	لاَ فَرْقَ بَيْنَ رَجُلٍ وَ امْرَأَةٍ

لاَ nın ismi tek kelime olursa nasb üzere mebnî olur. En yaygın kullanım şekli budur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Hiçbir engelimiz yok.	لاَ مانِعَ لَناَ
Gayret ve yorgunluk olmaksızın başarı yoktur.	لاَ نَجاَحَ بِدُونِ جُهْدٍ وَ تَعَبٍ

Yukarıda belirtildiği gibi, لاَ harfinin başında cer harfinin bulunması, isim ve haberinin nekre olmaması, ismi ile kendisi arasına başka bir kelimenin girmesi durumunda nasbetmeyip sadece olumsuzluk ifade eder.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
...kendisinde ne alışveriş ne dostluk ne de şefaat bulunmayan bir gün gelmeden önce...(Bakara, 254)	مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لاَ بَيْعٌ فِيهِ وَ لاَ خُلَّةٌ وَلاَ شَفاَعَةٌ
Müslüman korkusuzca savaşır.	يُجاَهِدُ الْمُسْلِمُ بِلاَ خَوْفٍ

لاَ nın ismi muzâf veya şibh-i muzâf (muzâfa benzeyen) olursa yine mansûb olur.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
İyilik işleyen hiçbir kimse pişman olmaz.	لاَ فاَعِلَ خَيْرٍ ناَدِمٌ

Cinsini nefyeden lâ'nın haberi mahzuf (düşmüş) olabilir.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Allah'tan başka hiçbir güç ve kuvvet yoktur.	لاَ حَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللّٰهِ

Grup olumsuzu olarak kullanılan لاَ sık sık (إِلاَّ) ile birlikte kullanılır.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Allah'tan başka ilah yoktur.	لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّٰهُ

4. Kane ve Benzerleri, Beş İsim (Esma'ul-Hamse)

4.1. Kane ve Benzerleri

İrab (hareke) bakımından "إِنَّ ve Kardeşleri"nin tam tersine isimlerini ref haberlerini nasbederler. Kâne ve kardeşleri sekiz adet fiil-i mâzîden oluşur. Bu sekiz fiili mâzîden her birinin muzâri ile emri de aynı işi yapar. Yani, isim cümlesi olan mübtedâ ve haberin önüne gelip mübtedâyı merfû haberi de mansûb yapar. Bunlara nâkıs (eksik) fiiller de denir. Nâkıs fiil denmesinin sebebi; merfû ismiyle birlikte tek bir mânâ ifâde etmeyip ikinci ismi istemeleridir. حَضَرَ الْوَلَدُ (Çocuk geldi) deyince cümle anlamı yeterli olur fakat كَانَ الْجَوُّ (Hava idi) deyince yetmez, mana eksik kalır. Yanına ikinci bir isim ilâve edilerek كَانَ الْجَوُّ بارِداً (Hava soğuk idi) deyince mana tamamlanır.

Nâkıs veya Kâne benzeri olan fiiller ve işlevleri şunlardır:

باتَ	ظَلَّ	أَضْحَى	أَمْسَى	أَصْبَحَ	لَيْسَ	صارَ	كَانَ

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Soğuk şiddetlidir.	اَلْبَرْدُ شَدِيدٌ
Soğuk şiddetliydi.	كَانَ الْبَرْدُ شَدِيداً

Çözümleme:

شَدِيداً	الْبَرْدُ	كَانَ
Nakıs fiilin haberi Harekesi fetha Nekre	Nakıs fiilin ismi (Mübteda) Harekesi zamme Marife	Nakıs Fiil

İsim cümlesinin kuralları nakıs fiilin ismi ve haberi için de geçerlidir.

4.1.1. كَانَ (..idi, oldu)

كَانَ fiilinin asıl manası ..idi olup nâkıs fiildir. Tam fiil olarak kullanıldığında ismi haberi şeklinde söylenmez. Çünkü o zaman mübtedâ haberin önünde değil bir fiil cümlesinin içinde (birleşik fiil olmak üzere) yardımcı fiil vazifesini görür. Bu durumda kânedeki gizli zamir kânenin ismi, fiil ise kânenin haberi olur.

Türkçesi	Arapçası
O yazdıydı.	كَانَ كَتَبَ
Gizli هُوَ kânenin ismi mahallen merfu	

كَتَبَ kânenin haberi mahallen mansup

Sen hastaydın.	كُنْتَ مَرِيضاً

تَ kânenin ismi mahallen merfu مَرِيضاً kânenin haberi mansup

Örnek:

كَانَ وُجِدَ	كَانَ يَقْرَأُ	كَانَ كَتَبَ
bulunmuştu	okuyordu	yazdı idi, yazmıştı

كَانَ mazi fiilin bulunduğu bir cümlenin başına gelirse basit geçmiş zamanın hikayesi olur.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Ahmet mektup yazdıydı.	كَانَ اَحْمَدُ كَتَبَ الرِّسَالَةَ

كَانَ başında قَدْ bulunan mazi fiilin bulunduğu bir cümlenin başına gelirse bileşik geçmiş zamanın hikayesi olur.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Ahmet mektup yazmıştı.	كَانَ اَحْمَدُ قَدْ كَتَبَ الرِّسَالَةَ

كَانَ muzari fiilin bulunduğu bir cümlenin başına gelirse geniş veya şimdiki zamanın hikayesi olur.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Ahmet mektup yazardı. Ahmet mektup yazıyordu.	كَانَ اَحْمَدُ يَكْتُبُ الرِّسَالَةَ

كَانَ başında gelecek zaman eki bulunan muzari fiilin bulunduğu bir cümlenin başına gelirse gelecek zamanın hikayesi olur.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Ahmet mektup yazacaktı.	كَانَ اَحْمَدُ سَيَكْتُبُ الرِّسَالَةَ

Konuyla İlgili Cümle Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Yolculuk faydalıydı.	كَانَتِ الرِّحْلَةُ مُمْتِعَةً.
Hoca yoktu.	كَانَ الْأُسْتَاذُ غَائِباً
Ders kolaydı.	كَانَ الدَّرْسُ سَهْلاً
Ev temiz idi.	كَانَ الْبَيْتُ نَظِيفاً
Kalabalık çoğaldı.	كَانَ الزِّحَامُ شَدِيداً

كَانَ nin ismi de haberi de tamlama şeklinde gelebilir. Bu özellikler كَانَ nin diğer benzerleri için de geçerlidir.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Müslümanların Kâbe'yi tavafı dün kolaydı.	كَانَ طَوَافُ الْمُسْلِمِينَ بِالْكَعْبَةِ سَهْلاً أَمْسِ

Harf-i cer ya da zarfla başlayan ("var" manası ifade eden) cümle parçası mübtedâ değil öne geçmiş haberdir. (haber mukaddem). Var olan şey de muahhar mübtedâ olur. Böylece dolayısıyla (كَانَ)'nin haberi de öne geçmiş haber, (كَانَ) nin ismi de sonradan gelen isim olmuş olur.

Çözümleme:

رِجَالٌ	فِي الْغُرْفَةِ	كَانَ
Adamlar	odada	idi.
Nakıs fiilin ismi (Mübteda)	Nakıs fiilin haberi	Nakıs fiil

İsmi fâil "Kâne" fiilinin haberi olunca geçmiş zamanın sürekli halini oluşturur.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
O Allah'a secde ederdi.	هُوَ كَانَ سَاجِداً لِلَّهِ

كَانَ fiili Allah ile kullanıldığında anlamı zamanla sınırlı değildir. Sadece geçmişi anlatmaz, durumu bildirir ve haberin sonsuz devamlılığını gösterir. كَانَ يَكُونُ ebedidir, ezelidir manalarına da gelir.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası

Allah bilir ve hakîmdir.	كَانَ اللَّهُ عَلِيماً حَكِيماً

Olumsuz كَانَ nin haberi muzâri olduğunda başında esreli bir (لِ) bulunabilir. Buna inkâr lâmı (lâmul cuhûd) denir ve yanında gizli bir (أَنْ) olduğu düşünülür.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Arkadaş arkadaşına asla ihanet edecek değildir.	مَا كَانَ الصَّدِيقُ لِيَخُونَ صَدِيقَهُ

4.1.2. صَارَ (oldu, dönüştü)

Bir halden diğer hale geçmeyi anlatır.(صَارَ يَصِيرُ)

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Elbise kısa oldu.	صَارَ الثَّوْبُ قَصِيراً
İki öğrenci çalışkanlaştı.	صَارَ الطَّالِبَانِ مُجْتَهِدَيْنِ
İki öğrenci sevilen oldu.	صَارَتِ التِّلْمِيذَتَانِ مَحْبُوبَتَيْنِ

4.1.3. لَيْسَ (değil, olmadı)

Muzârisi olmayan bir fiil olarak mâzî durumunda çekime girer.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Hizmetçi güçlü değildir.	لَيْسَ الْخَادِمُ قَوِياًّ
Ben fakir değilim.	لَسْتُ فَقِيراً

لَيْسَ fiili ile yapılan cümlelerde haber kısmı iki şekilde gelir.

1- Mansûb durumda;

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Sen mümin değilsin.	لَسْتَ مُؤْمِناً
Onlar mü'min değiller.	إِنَّهُمْ لَيْسُوا مُؤْمِنِينَ

2- Manayı te'kîd için (بِ) harfi cerine bağlı mecrûr olarak;

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bu bir şey değildir.	لَيْسَ هَذاَ شَيْئاً
Bu hiçbir şey değildir.	لَيْسَ هَذاَ بِشَيْءٍ

Nâdiren olumsuzluk edatı olarak kullanılır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Yağmur yağmıyor.	لَيْسَ يَسْقُطُ الْمَطَرُ

Leyse'ye benzeyen edatlar denen (لاَتَ) (لاَ) (ماَ) (إِنْ) mübtedâ ve haber cümlesinin başına getirilerek kullanılmakta لَيْسَ gibidir. Hepsi de "yok, değil" manasınadır.

إِنْ: لَيْسَ gibi görev yapar, ismini ref, haberini nasbeder. İsmi belirli veya belirsiz olarak gelebilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Adam ayakta değildir.	إِنْ رَجُلٌ قاَئِماً
Zeyd ayakta değildir.	إِنْ زَيْدٌ قاَئِماً

ماَ: Hem belirli hem belirsiz isme gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Senden hayırlı kimse yoktur.	ماَ أَحَدٌ خَيْراً مِنْكَ
Bu ihmal edilmiş değildir.	ماَ هَذاَ مُهْمِلاً

لاَ: Yalnız belirsiz ismin başına getirilir. لَيْسَ gibi kullanıldığı azdır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ondan hayırlı bir kimse yoktur.	لاَ أَحَدٌ خَيْراً مِنْهُ

Kaçan adam yoktur.	لاَ رَجُلٌ هاَرِباً

ماَ ve لاَ nın haberlerine (بِ) harf-i ceri getirilebilir. Bu cer te'kit ifade eder.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bu hiçbirşey değildir.	ماَ هَذاَ بِشَيْءٍ
Ali asla huzurlu değildir.	ماَ عَلِيٌّ بِهاَدِئٍ

Bu cümleler إِنَّ cümlesine gelen te'kîd lâmı gibidir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Gerçekten Ali huzurludur.	إِنَّ عَلِياًّ لَهاَدِئٌ

لاَتَ: لَيْسَ manasındadır. İsmini ref haberini nasbeder. Başında bulunduğu isim cümlesinin kısımları zaman isimlerinden biri olur. Ancak kullanıldığı ifadede mübtedâ ile haberi birarada zikredilmez. İkisinden birisi, genellikle mübtedâ (لاَتَ 'nin ismi) mahzûf olur (düşürülür), haberi kullanılır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Pişmanlık vakti değildir.	لاَتَ وَقْتَ نَداَمَةٍ
(Artık) kurtulma zamanı değildir.	لاَتَ حِينَ مَناَصٍ

4.1.4. أَصْبَحَ (sabah oldu, sabahladı)

Mazi ve muzarisi (أَصْبَحَ يُصْبِحُ) şeklindedir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bahçe güzel oldu.	أَصْبَحَتِ الْحَدِيقَةُ جَمِيلَةً
Meşgul oldular.	أَصْبَحُوا مَشْغُولِينَ
Onlar hemşire oldular.	أَصْبَحْنَ مُمَرِّضاَتٍ

4.1.5. أَضْحَى (kuşluk oldu, kuşlukladı)

Mazi ve muzarisi (أَضْحَى يُضْحِي) şeklindedir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Cadde kalabalık oldu.	أَضْحَى الشَّارِعُ مُزْدَحِماً
Bulut yoğun oldu.	أَضْحَى الْغَمَامُ كَثِيفاً
Doktorlar meşgul oldu.	أَضْحَى الْأَطِبَّاءُ مَشْغُولِينَ

4.1.6. ظَلَّ (gündüz oldu, devam etti)

Mazi ve muzarisi (ظَلَّ يَظَلُّ) şeklindedir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Anne sabırlı olmaya devam etti.	ظَلَّتِ الْأُمُّ صابِرَةً
Öğretmen talim (eğitim) hizmetinde devam etti.	ظَلَّ الْمُعَلِّمُ فِي خِدْمَةِ التَّعْلِيمِ
Kızlar avluda oynamaya devam etti.	ظَلَّتِ الْبَنَاتُ يَلْعَبْنَ فِي الْفِناءِ

4.1.7. أَمْسَى (akşam oldu, akşamladı)

Mazi ve muzarisi (أَمْسَى يُمْسِي) şeklindedir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
İşçi yorgun oldu.	أَمْسَى الْعامِلُ مُتْعَباً
Öğretmenler mutlu olarak akşamladı.	أَمْسَتِ الْمُدَرِّساتُ سَعِيداتٍ
Öğrenci çalışkan oldu.	أَمْسَى التِّلْمِيذُ مُجْتَهِداً

4.1.8. بَاتَ (gece oldu, geceledi)

Mazi ve muzarisi (أَبَاتَ يَبِيتُ) şeklindedir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası

Hasta acı çeker oldu.	بَاتَ الْمَرِيضُ مُتَأَلِّماً
Öğrenci çalışkan oldu.	بَاتَ التِّلْمِيذُ مُجْتَهِداً
İşçi yorgun oldu.	بَاتَ الْعامِلُ مُتْعَباً

(أَصْبَحَ أَضْحَى ظَلَّ أَمْسَى بَاتَ) kelimelerinin hepsi yardımcı fiil olarak صارَ manasında kullanılabilir. Bunlara صارَ benzerleri de denir. صارَ (oldu) bir halden bir hale dönüşmeyi ifade ederken zaman mefhumu yoktur. Hepsi de "oldu" şeklinde tercüme edilebilir. Ancak ifade ettikleri zamanın anlamı zihnen muhafaza edilir.

*Yukarıda ikinci olarak verilen anlamlar tam fiil olarak kullanıldığında tercüme edilir. Mâzî muzâri emir olmak üzere bütün siygaları kullanılır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Adam hastanede sabahladı.	أَصْبَحَ الرَّجُلُ فِي الْمُسْتَشْفَى
Niçin öğrencilerden çoğu (öğrencilerin çoğu) orduda subay olmayı sever (ister)?	لِمَاذاَ يُحِبُّ كَثِيرٌ مِنَ التَّلاَمِيذِ أَنْ **يُصْبِحُوا** ضُبَّاطاً فِي الْجَيْشِ؟

Mesela ilk cümlede أَصْبَحَ yı tam fiil olarak kabul edersek, o zaman bu fiillerden sonraki isme أَصْبَحَ 'nın ismi ve haberi demeyiz. Fiil cümlesinin elemanları olarak أَصْبَحَ fiil الرَّجُلُ fâil, فِي الْمُسْتَشْفَى da mef'ûlün bih gayr-i sarih olur.

Nakıs fiillerden en çok kullanılanı صارَ – لَيْسَ – كَانَ dır.

Not: Tahfif (kolaylık) kabilinden كَانَnin muzâri meczûmundan (يَكُنْ) ve nehyinden bazen nun harfleri düşürülebilir. Bu kullanılış daha ziyade Kur'ân-ı Kerim ve eski metinlerde görülür.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
İyilik olursa kat kat arttırır.	إِنْ **تَكُ** حَسَنَةً يُضاَعِفْهاَ
Hâin olmadım.	لَمْ **أَكُ** خاَئِناً

Olumsuz كَانَ nin haberi başına zâid (بِ) harfi getirilince mana kuvvetlenmiş olur.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Orada asla yabancı değildir.	لَمْ **يَكُنْ** فِيهِ بِغَرِيبٍ

Not: (لَيْسَ) fiili hariç diğerlerinin mâzî muzâri ve emri mevcuttur. لَيْسَ nin yalnızca mâzî çekimi vardır.

4.1.9. Ef'âlü'l-İstimrâr

Ef'âlü'l-İstimrâr denilen (devamlılık ifâde eden) fiiller de irab bakımından كَانَ ve kardeşleri gibidir. İsim cümlesinin başına geldiği takdirde mübtedâ ile haber üzerinde aynı etkiyi yaparlar. Birçok gramer kitabında كَانَ ve Kardeşleriyle birlikte zikredilmektedirler. Bu fiiller isminin haberiyle nitelenmesindeki sürekliliği anlatır ve şunlardır:

بَاتَ	ظَلَّ	أَضْحَى	أَمْسَى	أَصْبَحَ

Hepsi de "halâ, devam ediyor" manasındadır. Mâzî ya da muzâri olarak gelebilirler. Başlarındaki ما olumsuzluk harfi olmasına rağmen fiile olumsuzluk değil devamlılık manası kazandırır. Aksi takdirde devamlılık vermez. Şimdi bunları örnekleriyle görelim:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Hasta hâlâ hayattadır.	ما زَالَ الْمَرِيضُ حَياًّ
Çocuklar hâlâ uyuyorlar.	لاَ يَزَالُ الْأَطْفالُ نائِمِينَ
Çocuk hâlâ hastadır.	ما بَرِحَ الْوَلَدُ مَرِيضاً
Hasta hâlâ uyuyor.	لاَ يَبْرَحُ الْمَرِيضُ نائِماً
Tüccar hâlâ doğrudur.	ما فَتِئَ التاَّجِرُ صادِقاً
Câhil inadında hâlâ ısrarlıdır.	لاَ يَفْتَأُ الْجاَهِلُ مُصِراً عَلَى عِنادِهِ
Hava hâlâ yağmurludur.	ما انْفَكَّتِ السَّماءُ مُمْطِرَةً
Meltem (ılık rüzgâr) hâlâ tatlıdır.	لاَ يَنْفَكُّ النَّسِيمُ عَلِيلاً
Işık zayıf olduğu müddetçe okuma.	لاَ تَقْرَأْ ماداَمَ النُّورُ ضَئِيلاً
Diri olduğum müddetçe Allah'a ibadet ederim.	أَعْبُدُ اللّهَ ما دُمْتُ حَياًّ
Aç olduğun müddetçe ye.	كُلْ ما دُمْتَ جائِعاً

Bu ilk dört fiil örneklerde görüldüğü gibi yalnız mâzî ve muzâri siygalarında gelir.

ماداَمَ ...dığı müddetçe: Kendinden önce gelen cümlenin müddetini kendinden sonraki cümleye bağlar. لَيْسَ gibi yalnız mâzî siygasında bulunur.

Not 1: كَانَ ve kardeşlerinden bu yana söylenen nâkıs fiillerin isimleri müfred, tesniye ve cemi de gelse fiiller hep müfred gelir. Aksi takdirde normal fiil vazifesi görürler.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
İki adam konuşuyorlardı.	كَانَ الرَّجُلاَنِ يَتَكَلَّمَانِ
Çocuklar hâlâ uyumaktadırlar.	لاَ يَزَالُ الْأَطْفَالُ نَائِمِينَ

Not 2: Nâkıs fiillerin isimleri müzekkerse fiiller de müzekker, isimler müennes ise fiiller de müennes gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ev geniş değildir.	لَيْسَتِ الدَّارُ وَاسِعَةً
Mümin yaşadığı müddetçe namazı hiç terk etmeyecek.	لَنْ يَتْرُكَ الصَّلاَةَ مَا دَامَ الْمُؤْمِنُ حَياً

Not 3: Nâkıs fiillerin haberleri isim cümlesinin haberi gibi müfred, cümle ve şibh-i cümle (zarf ve câr-mecrûr) olarak gelir.

Örnekler:

Çeşidi	Türkçesi	Arapçası
Müfred	Terbiyeli daima sevilir.	مَا زَالَ الْمُهَذَّبُ مَحْبُوباً
İsim Cümlesi	Sabahleyin Ömer'in kızı uyuyordu.	كَانَ عُمَرُ بِنْتُهُ نَائِمَةٌ فِي الصَّبَاحِ
Fiil Cümlesi	Öğrenci hocasıyla konuşuyordu.	كَانَ الطَّالِبُ يَتَكَلَّمُ مَعَ أُسْتَاذِهِ
Zarf	Kız öğrenciler okulun önünde idi.	كَانَتِ الطَّالِبَاتُ أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ
Câr- mecrûr	Statta seyirciler vardı.	كَانَ فِي الْمَلْعَبِ مُتَفَرِّجُونَ

4.2. Beş İsim (Esma'ul - Hamse)

Arapça'da Esmâ'ü'l-Hamse denen ve tamlama kalıbında kullanıldığında alışılmamış bir şekil değişikliğine uğrayan 5 isim vardır. Bu beş isim şunlardır:

فُو	ذُو	أَخٌ	حَمٌ	أَبٌ
Ağız	Sahip	Erkek kardeş	Kayınpeder	Baba

Bu isimler mütekellim yâ'sı (ي) dışındaki zamirle birleştikleri takdirde (vâv:و) ile merfû, (elif: ا) ile mansûb ve (yâ: ي) ile mecrûr olurlar. Yâni bu isimlerden birinin fâil ya da mübtedâ veya nâib-i fâil olması durumunda son harfinin merfû (ötre) olması gerekirse zamirle birleşmeden önce sonunda vâv bulunur (أَبُوكَ أَخُوكَ gibi). Mef'ûl gibi mansûb (fethalı) olması gerekirse zamirle birleşmeden önce sonunda elif bulunur (أَبَاكَ أَخَاكَ gibi). Harf-i cer'den sonra gelmeleri gibi esre olmaları gereken durumda ise sonunda yâ bulunur. (مِنْ أَخِيكَ – مِنْ أَبِيكَ gibi).

Beş ismin irabının harflerle olabilmesi için şu şartların oluşması gerekmektedir:

1. Müfred olmalı. Tesniye veya cemî olmamalı.

2. Mütekellim yâ'sı dışında herhangi bir isme veya zamire muzâf olmalı.

3. Musaggar olmamalı. Yani küçültme vezninde (ism-i tasgir) olmamalı.

Bu şartları taşıyan beş ismin ref hali vav (و), nasb hali elif (ا) cer hali ise yâ (ي) ile olmaktadır. Beş isimden أَخٌ – أَبٌ – حَمٌ bu şartları taşımazlarsa normal müfret kelimeler gibi hareke alırlar. ذُو - فُو ancak yularıdaki şartlar dahilinde kullanılırlar. Ağız anlamına gelen فُو , ayrıca mim harfiyle de kullanılmaktadır. فَمٌ Mim ile kullanıldığında muzâf dahi olsa irabı harekeyle olur. Misal: فَمَهُ – فَمُهُ - فَمِهِ

Mecrûr Hali	Mansûb Hali	Merfû Hali	Beş İsim	Türkçesi
أَبِي	أَبَا	أَبُو	أَبٌ	Baba
أَخِي	أَخَا	أَخُو	أَخٌ	Kardeş
حَمِي	حَمَا	حَمُو	حَمٌ	Kayınpeder
ذِي	ذَا	ذُو	ذُو	Sahip
فِي	فَا	فُو	فُو	Ağız

Konuyla İlgili Cümle Örnekler: Merfu

Türkçesi	Arapçası
Baban işten döndü.	رَجَعَ أَبُوكَ مِنَ العَمَلِ
Kardeşi Ankara'ya gitti.	سَافَرَ أَخُوهُ إِلَى أَنْقَرَةَ
Ağzın dert görmesin.	لاَ فُضَّ فُوكَ
Kayınpederi çok zengindir.	حَمُوهُ غَنِيٌّ جِدًّا
Edep sahibi sevilir.	ذُو الأَدَبِ مَحْبُوبٌ

Konuyla İlgili Cümle Örnekler: Mansub

Türkçesi	Arapçası
Babam, kayınpederini akşam yemeğine davet ediyor.	أَبِي يَدْعُو حَمَاكَ إِلَى العَشَاءِ
Diş doktoru hastadan ağzını açmasını istedi.	طَلَبَ طَبِيبُ الأَسْنَانِ مِنَ المَرِيضِ أَنْ يَفْتَحَ فَاهُ
Kim olursa olsun hak sahibine hakkını ver.	آتِ ذَا الحَقِّ حَقَّهُ كَائِنًا مَنْ كَانَ
Hangimiz rahmetli babanı tanımayız ki!	مَنْ مِنَّا لاَ يَعْرِفُ أَبَاكَ المَرْحُومَ
Müdür, Ali'nin kardeşini sınıftan attı.	طَرَدَ المُدِيرُ أَخا عَلِيٍّ مِنَ الصَّفِّ

Konuyla İlgili Cümle Örnekler: Mecrur

Türkçesi	Arapçası
Ağzımda su var, ağzında su olan kimse konuşabilir mi?	فِي فَمِي مَاءٌ وَهَلْ يَنْطِقُ مَنْ فِي فِيهِ مَاءٌ
Kardeşine söyle bir daha benle konuşmasın.	قُلْ لِأَخِيكَ لاَ يَتَكَلَّمْ مَعِي ثَانِيَةً
Kötü ahlaklı kişiden uzak dur.	اِبْتَعِدْ عَنْ شَخْصٍ ذِي خُلُقٍ سَيِّئٍ
Her kız babasına hayrandır.	كُلُّ بِنْتٍ بِأَبِيهَا مُعْجَبَةٌ
Dersten sonra kayınpederine uğrayacağım.	سَأَمُرُّ بِحَمِيكَ بَعْدَ الدَّرْسِ

Bu beş isimden أَخٌ – أَبٌ – حَمٌ tamlama kalıbında olmadıklarında normal kurallı isimler gibidir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Baba çarşıdan evine dönüyor.	اَلْأَبُ يَرْجِعُ إِلَى بَيْتِهِ مِنَ السُّوقِ
Kayın pederin senin babandır.	حَمُوكَ أَبٌ لَكَ

ذُو (sahip olan) sadece tamlama yapısının ilk elemanı olan muzâf olarak görev yapar ve belirsiz (nekre) şekli de yoktur. Zamirlerle kullanılmaz.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Gerçekten sen akıllısın.	إِنَّكَ ذُو عَقْلٍ

Kerim insanlara karşı fazilet (iyilik) sahibidir.	اَلْكَرِيمُ ذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ

Bu beş isimden biri olan ve Kur'ân'da çok geçen ذُو isminin çekimi şöyledir:

Mecrûr Hali	Mansûb Hali	Merfû Hali	
ذِي	ذَا	ذُو	Müfred-Müzekker
ذَاتِ	ذَاتَ	ذَاتُ	Müfred-Müennes
ذَوَيْ	ذَوَيْ	ذَوَا	Müsennâ-Müzekker
ذَوَاتَيْ	ذَوَاتَيْ	ذَوَاتَا	Müsennâ- Müennes
ذَوِي	ذَوِي	ذَوُوا	Cem-Müzekker
ذَوَاتِ	ذَوَاتِ	ذَوَاتُ	Cem-Müennes
أُولِي	أُلِي	أُولُو	Cem-Müzekker
أُولاَتِ	أُولاَتِ	أُولاَتُ	Cem-Müennes

Beş ismin tesniyeleri:

Nasp Hali	Merfu Hali	Beş İsim	
أَبَوَيْنِ	أَبَوَانِ	أَبٌ	Baba
أَخَوَيْنِ	أَخَوَانِ	أَخٌ	Erkek Kardeş
حَمَوَيْنِ	حَمَوَانِ	حَمٌ	Kayınpeder
ذَوَيْ	ذَوَا	ذُو	Sahip
فَمَيْنِ	فَمَانِ	فُو - فَمٌ	Ağız

Beş ismin cemileri:

Merfu Hali	Beş İsim	
آبَاءٌ	أَبٌ	Baba
إِخْوَانٌ–إِخْوَةٌ	أَخٌ	Erkek Kardeş
أَحْمَاءٌ	حَمٌ	Kayınpeder

أُولُو - ذَوُوا	ذُو	Sahip
أَفْوَاهٌ	فُو - فَمٌ	Ağız

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kaç kardeşin var? İki kardeşim var.	كَمْ أَخاً لَكَ؟ لِي أَخَوانِ اثْنانِ
Çocuklar ana babalarına saygı gösterir.	يَحْتَرِمُ الْأَبْنَاءُ الْأَبَوَيْنِ
Ana babamız bize yardım ediyor.	يَنْصُرُنَا أَبَوَانَا
Çalışkan iki kardeş geldi.	جَاءَ الأَخَوَانِ الْمُجْتَهِدَانِ
İlim sahibi iki kişiyi gördüm.	رَأَيْتُ ذَوَيْ عِلْمٍ
Babanıza selam verdim.	سَلَّمْتُ عَلَى أَبَوَيْكُمَا
Kardeşler birbirlerine yardım ederler.	الإِخْوَانُ يُسَاعِدُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا
Babalar çocuklarının eğitiminden sorumludurlar.	الآبَاءُ مَسْؤُولُونَ عَنْ تَرْبِيَةِ أَوْلاَدِهِمْ
Babam her yıl bir kere düzenlenen kayınpederler toplantısına katıldı.	شَارَكَ أَبِي فِي اجْتِمَاعِ الأَحْمَاءِ الَّذِي يُقَامُ مَرَّةً كُلَّ عامٍ
İhtiyaç sahipleri geldi.	جَاءَ ذَوُو الحَاجَاتِ
İhtiyaç sahiplerini gördüm.	رَأَيْتُ ذَوِي الحَاجَاتِ
İhtiyaç sahiplerine selam verdim.	سَلَّمْتُ عَلَى ذَوِي الحَاجَاتِ

5. Fiil Cümlesi

Türkçede yüklemi isim olan cümlelere isim cümlesi, fiil olan cümleye ise fiil cümlesi denilmektedir. Türkçe bir cümleyi Arapçaya isim ya da fiil cümlesi olarak çevirmek istersek Türkçe cümlenin fiiline göre cümlenin çeşidini belirleriz.

Arapçada isimle başlayan cümleye isim, fiille başlayan cümleye fiil cümlesi denir. Fiil cümlesinin 2 temel ögesi vardır: Fiil ve fail. Genelde buna meful de eklenir. Böylece 3 öge olur.

Örnekler:

Meful	Fail	Fiil

اَلْكِتَابَ	اَحْمَدُ	اَخَذَ
kitabı	Ahmet	aldı.
Tümleç	Özne	Yüklem

5.1. Fail

Cümlenin öznesidir. Fiili yapanı gösterir. Genellikle marifedir. Bazen yerine göre nekra da olabilir. Harekesi ise merfudur. Fail, fiilden sonra gelir. Fiil, faile cinsiyet bakımından uyar; ancak sayı bakımından uymaz. Fail ister müfred, ister müsenna, isterse cem'i olsun, fiil her zaman müfred gelir. Cümlede fail yoksa fiil çekilerek tesniye veya cemi gelebilir.

Arapçada fâil daima merfudur. Merfû', tesniye (ikil) ve cem-i müzekker sâlim (düzenli eril çoğul) isimler hariç sonu zammeli anlamına gelir. Tesniyelerde sondan bir önceki "elif" ile cem-i müzekker sâlimlerde aynı özellikteki "vâv" ref alâmeti (merfû'luk belirtisi) olan zammeye eşdeğerdir. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili fâillerle onların merfû'luklarına delil teşkil eden ref alâmetlerini dikkatle inceleyiniz.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Çocuk bahçede oynuyor.	يَلْعَبُ الْوَلَدُ فِي الحدِيقَةِ
Anne baba çocukların eğitimiyle ilgilenirler.	يَهْتَمُّ الأَبَوَانِ بِتَرْبِيَةِ أَوْلاَدِهِمَا
Müslümanlar güneş doğmadan önce kalkarlar.	يَنْهَضُ الْمُسْلِمُونَ قَبْلَ الْفَجْرِ

5.2. Fiil

Zamana bağlı olarak bir iş, bir oluş ve bir hareket bildiren kelimedir. Mazi, muzari ve emir olarak üçe ayrılır. Mâzî: Türkçemizdeki dili geçmiş zamanın karşılığıdır. Muzâri: Türkçemizdeki şimdiki, geniş ve gelecek zamanların karşılığı olup gelecek zaman anlamına geldiğini gösteren bir delil yoksa şimdiki ve geniş zaman karşılığında kullanılır. Emir: Bir işin olmasını veya yapılmasını istemek için kullanılan fiil kipidir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Hoca, Halit'i ödüllendirdi.	كَافَأَ الأُسْتَاذُ خَالِدًا
Mümin Allah'a tevekkül eder.	يَتَوَكَّلُ الْمُؤْمِنُ عَلَى اللهِ
Otur.	اِجْلِسْ

Şu farklı noktaya da dikkat çekmek istiyoruz: Bazen mazi fiiller dua veya beddua anlamında kullanılır. رَضِىَ اللَّهُ عَنْكَ (Allah senden razı olsun.) ; تَبَّتْ يَدَا أَبِى لَهَبٍ (Ebu Leheb'in elleri kurusun.) ; بَارَكَ اللَّهُ فِيكَ (Allah seni bereketlendirsin.) cümleleri bu kaideye örnektir.

5.3. Meful

Failin yaptığı işten etkilenen kelime veya kelimelere denir. Türkçedeki nesnenin veya tümlecin karşılığıdır. Mef'ûl daima mansûbdur. Mansûb, tesniye (ikil) ve sâlim cemi (düzenli çoğul) isimler hariç sonu fethalı anlamına gelir. Cem-i müennes sâlimlerde kesra, tesniyelerde ve cem-i müzekker salimlerde ise, sondan bir önceki harf konumundaki "yâ" nasb alâmeti (mansûbluk belirtisi) olan fethaya eşdeğerdir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Çocuk süt içiyor.	يَشْرَبُ الْوَلَدُ الحَلِيبَ
Anne çocukları börekle doyuruyor.	تُشْبِعُ الأُمُّ الأَوْلاَدَ بِالْفَطِيرِ
İstanbul'da kütüphaneleri ziyaret ettik.	زُرْنَا الْمَكْتَبَاتِ فِي إِسْتَانْبُول
Müdür çalışkanları ödüllendirdi.	كَافَأَ الْمُدِيرُ الْمُجْتَهِدِينَ
Ali iki mektubu yazdı.	كَتَبَ عَلِيٌّ اَلرِّسَالَتَيْنِ

Genel Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Öğrenci bir hikâye okudu.	قَرَأَ الطالِبُ قِصّةً
Bebek uyudu.	نَامَ الرَّضِيعُ
Asker öldü.	ماتَ الجُنْدِيُّ
Bayan öğrenciler çıktı.	خَرَجَتِ الطّالِباتُ
İki çocuk oynuyor.	يَلْعَبُ الوَلَدَانِ
İki kız oynuyor.	تَلعَبُ البنتانِ
Müslümanlar secde etti.	سَجَدَ المسلِمونَ
Hasan bir aslan gördü.	رَأى حَسَنٌ أَسَداً
Ali mescitte namaz kıldı.	صَلّى عَلِيٌّ في المسجِدِ

Örneklere dikkat edilirse fâil (özne), ister müfred (tekil), ister tesniye (ikil), isterse de cemi (çoğul) olsun fiil dâima 3. tekil şahıs kipinde gelmektedir. Fiille fâil arasında sadece müenneslik (dişillik)-müzekkerlik (erillik) açısından uyum bulunmaktadır. Türkçe devrik cümlelerde olduğu üzere, Arapça fiil cümlelerindeki Fiil+Fâil+Mef'ûl dizilişi (فِيِّ المسجِدِ صلّيتُ) örneğinde olduğu gibi mef'ûlün öne geçmesi suretiyle bozulabilir. Öne geçen mef'ûl isim olsa da cümle yine fiil cümlesi olarak kalır. Ancak fâil hiçbir zaman için fiilin önüne geçemez. Şayet geçerse cümle fiil cümlesi olmaktan çıkar ve isim cümlesine dönüşmüş olur. Bu durumda öne geçmiş olan fâil de mübteda olmuş olur. Örneğin (الدّرْسَ يَقْرَأُ عليٌّ) "Ali dersi okuyor" fiil cümlesinde fâil (özne) konumunda olan (عليٌّ) kelimesini başa alarak (عَلِيٌّ يَقْرَأُ الدّرْسَ) şeklinde yeniden yazmış olsak cümle artık isim cümlesi ve bir önceki cümlede fâil konumunda olan (عليٌّ) kelimesi de artık fâil değil mübteda olmuş olur.

6. Mefûller

6.1. Meful Bih

Failin yaptığı işten doğrudan etkilenen; olayın, üzerinde meydana geldiği ögedir. Eğer harf-i cersiz olarak gelirse mefulün bih sarih olur. Eğer harf-i cerli gelirse mefulün bih gayri sarih olur. Mefulün bih sarih "açık meful" demektir. Çünkü nasb alametini açıkça alır. Türkçedeki karşılığı düz tümleçtir. Mefulün bih gayr-i sarih ise "açık olmayan mefulün bih "anlamına gelir. Çünkü harf-i cerden dolayı açıkça nasb alametini alamaz. Mefulün bih alan fiil müteaddi fiildir. Mefulün bih almayan fiil ise lazım fiildir. Harekesi üstün (ـَ-) ya da üstün tenvin olur (اً). Fiile ne, kimi, neyi, neye sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap mef'ûl bihtir. Fiil ile fâil arasında olması gereken müzekker-müennes uyumu şartı mef'ûlün bihle diğerleri arasında yoktur. Yâni mef'ûlün bih'in fiil ya da fâil ile müzekkerlik müenneslik, tekillik çoğulluk vs. açısından uyumlu olma şartı aranmaz.

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Öğrenci dersi yazdı.	الدَّرْسَ	التِّلْمِيذُ	كَتَبَ
Baba suyu içti	الْمَاءَ	الْاَبُ	شَرِبَ
Öğrenci bir kitap okudu	كِتاَباً	التِّلْمِيذُ	قَرَأَ

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi fâilin açıkça yazılışı (öğrenci, baba, Halit gibi) gâib fiil kullanıldığında gerçekleşir. Muhâtab ve mütekellim fiillerde fiil ve fâil bir arada olur. Yine de fiile aynı sorular (ne, neyi, kimi kime) sorulduğunda alınan cevap mef'ûlü bihtir.

6.2. Meful Mutlak

Fiil cümlesinin fiilinin mastarı olarak gelen meful çeşididir. Mefulün mutlak tekit yani kuvvetlendirme için kullanılır. Tekid durumundaki meful mutlak, fiil cümlesinin fiilinin mastarı olarak gelir ve müfred-nekre olur. Türkçede "muhakkak, gerçekten, çok, iyice, öyle..." anlamlarına gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Halit öyle bir oynadı ki.	لَعِباً	خاَلِدٌ	لَعِبَ
Çocuk sütü öyle bir içiyor ki.	اللَّبَنَ شُرْباً	الطِّفْلُ	يَشْرَبُ

Meful mutlak çeşit bildirmek için kullanılır. Çeşit için kullanılan mefulün mutlakta fiilin mastarı ya bir isim tamlaması ya da sıfat tamlaması şeklinde gelir. Türkçeye "... gibi, şeklinde, tıpkı" diye tercüme edilir.

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Hâlit **hızlı bir şekilde** koştu.	جَرْياً سَرِيعاً	خاَلِدٌ	جَرَى
Tren **bulutların geçişi gibi** geçiyor.	مَرَّ السحاَبِ	الْقِطاَرُ	مَرَّ

Ya da sayı bildirmek için gelir. Sayı bildirmek için kullanılan mefulün mutlakta fiilin mastarı فَعْلَةٌ vezninde gelir. Sayı bildirdiği için müsenna ya da cemi yapılabilir. Bir sayı ile birlikte gelebilir.

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Ali iki defa yedi.	أَكْلَتَيْنِ	عَلِيٌّ	أَكَلَ
Ali defalarca yedi.	أَكَلاَتٍ	عَلِيٌّ	أَكَلَ

Tarz ismi فِعْلَةٌ kalıbıdır.

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Ali hırsızın yürüyüşü gibi yürüdü (hırsız gibi yürüdü).	مِشْيَةَ اللِّصِّ	عَلِيٌّ	مَشَى

(مَرَّةً) (kere, defa) kelimesi de mef'ûl-i mutlak olur.

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Ali bir kere yedi.	مَرَّةً	عَلِيٌّ	أَكَلَ

Aynı cümledeki mef'ûl-i mutlak kendi fiilinin masdarından yapılır. Aşağıdaki durumlarda ise bu kaidenin dışına çıkılır:

a) Aynı manaya gelen mastarlarda;

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Öyle oturdum ki (çok oturdum).	جُلُوساً	قَعَدْتُ	

b) Aynı kökten olan değişik mastarlarda;

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Çok sabrettim.	صَبْراً	اِصْطَبَرْتُ	

Not: Çoğu zaman rubâî (dört harfli) fiilin masdarı yerine sülâsi (üç harflisinin) fiilin masdarı tercih edilir.

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Yorucu bir yolculuk yaptım.	سَفَراً مُتْعَباً	سافَرْتُ	

c) Çeşit ve sayı bildirerek mef'ûl-i mutlakın yerini tutan isimlerde;

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Ona iki defa nasihat ettim.	مَرَّتَيْنِ	نَصَحْتُهُ	
Sana bin kere söyledim.	لَكَ أَلْفاً	قُلْتُ	
Onunla birkaç kez görüştüm.	عِدَّةَ مَرَّاتٍ	قابَلْتُهُ	
Misâfire bu şekilde ikram ettim.	ذَلِكَ الْإِكْرَامَ	أَكْرَمْتُ	

d) Bazen mef'ûl-i mutlakın hazfedilip sıfatının onun yerine geçtiği durumlarda;

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Bu mesele hakkında çok düşündüm.	فِي هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ كَثِيراً	فَكَّرْتُ	
Bu mesele hakkında çok düşündüm.	فِي هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ تَفْكِيراً كَثِيراً	فَكَّرْتُ	

e) (كُلُّ – بَعْضُ – أَيُّ) kelimelerinin mastara muzâf olduğu durumlarda;

Örnekler:

Türkçesi	Meful	Fail	Fiil
Ali'ye biraz yardım ediyorum.	عَلِياً بَعْضَ الْمُسَاعَدَةِ	أُسَاعِدُ	
Onu tamamen terkettim.	كُلَّ التَّرْكِ	تَرَكْتُهُ	

O zaman (كُلُّ – بَعْضُ – أَيُّ) kelimeleri mef'ûl-i mutlak olarak mansûb gelir.

*Fiili hazfolmuş semâî (duyularak bilinen) mef'ûl-i mutlaklar da vardır:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Teşekkür ederim.	شُكْراً
Hazfolmuş fiiliyle aslı	أَشْكُرُكَ شُكْراً
Allah'ı her türlü eksiklikten tenzih ederim.	سُبْحَانَ اللَّهِ
Hazfolmuş fiiliyle aslı	أُسَبِّحُ سُبْحَانَ اللَّهِ

6.3. Meful Lieclih

Fiil cümlesinde fiilin oluş sebebini bildirmek için gelen meful çeşididir. Başka bir ifadeyle, mefulün lieclih: "Niçin" sorusuna cevap veren meful çeşididir. Genellikle açık bir mastar olarak gelir. Türkçe' ye "..için, -mek için, -mak için, sebebiyle, -den dolayı" manalarıyla tercüme edilir. Ya mastarla ya da harf-i cerle olmak üzere iki şekilde gelir.

a) Mastar olarak Mef'ûlü lieclih: Bu mastar niçin sorusuna cevap veren, (mastarın) fâili ile fiilin fâilinin -zaman ve şahıs bakımından- aynı olduğu muzâfa birleşmeyen mansûb ve nekre (üstün tenvinli) bir mastardır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası

Anneme **yardım etmek için** saat üçte geldim.	حَضَرْتُ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ مُسَاعَدَةً لِأُمِّي
Öğrenciler **ilim** için Avrupa'ya gidiyorlar.	يُسَافِرُ الطُّلَّابُ إِلَى أَوْرُبا طَلَباً لِلْعِلْمِ
Hâkim suçluyu **terbiye için** cezalandırdı.	عاقَبَ الْقاضِي الْمُجْرِمَ تَأْدِيباً لَهُ

Yukarıdaki şartları taşımayan masdar mef'ûlün lieclih olmaz. Önemli olan bu masdarın fiilin sebebini teşkil etmesidir. Sebebi değilse (fiile sorulan niçin sorusuna cevap veremiyorsa) mef'ûlün lieclih olmaz ve mansûb da gelmez. Bu şartları taşımaz da gene niçin sorusuna cevap verirse o zaman harf-i cerli olarak gelir.

b) Harf-i Cerli Mef'ûlün lieclih (مِنْ) ,(لِ) ve sebep ifâde eden (بِ) harf-i ceriyle ifade edilen mef'ûllerdir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Seni terbiye için döğdüm.	ضَرَبْتُكَ لِلتَّأْدِيبِ
Çocuk karnı ağrıdığı için ağladı.	بَكَى الطِّفْلُ مِنَ الْوَجْعِ فِي بَطْنِهِ
Yaptıkları şeyler sebebiyle ceza olarak.	جَزاءً بِما كَسَبُوا

Meselâ birinci cümledeki mef'ûlü lieclih masdar olarak (ضَرَبْتُ تَأْدِيباً لَهُ) şeklinde de söylenebilirdi. Yani aslında birbiri yerine masdarını ya da cerini koyabileceğimiz mef'ûller mef'ûlü lieclih olmaktadır. Mef'ûlün lieclihî özetle şu durumlarda harf-i cer alır:

a) Bir fiilin mastarı değilse;

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ders için geldim.	جِئْتُ لِلدَّرْسِ

b) Ma'rife olursa;

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Fakülteye eğitim için geldim.	حَضَرْتُ الْكُلِّيَّةَ لِلتَّدْرِيسِ

c) (Masdar olsa da) Fiilin fâili ile mef'ûlün lieclihî'nin fâilleri farklı ise;

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Senin bana ikram etmen için ben sana ikram ettim	أَكْرَمْتُكَ لِإِكْرَامِكَ لِي

d) Fiil ile mef'ûlün lieclihî'nin oluş zamanları farklı ise;

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Dün va'd ettiğim için bugün geldim.	جِئْتُ الْيَوْمَ لِوَعْدِي أَمْسِ

Not: Mef'ûlün lieclihi izâfet terkibi halinde gelirse, harf-i cerli veya harf-i cersiz gelebilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Allah'ın rızasını elde etmek (istemek) için sadaka verdim.	تَصَدَّقْتُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللّٰهِ
Hazfedilmemiş hali	تَصَدَّقْتُ لِابْتِغَاءِ مَرْضَاةِ اللّٰهِ

6.4. Meful Fih

Yer ve zaman bildiren meful demektir. "Nerede?" ve "Ne zaman?" sorularına cevap verir. Zarflar, isim cümlesinde haber; fiil cümlesinde mefulün fih olurlar. Zaman ve Mekân Zarfları şu kısımlara ayrılırlar:

6.4.1. Mutasarrıf Zarflar

Bazen zarf yerini tutan kelimeler cümlede zarf olmadan da kullanılabilirler. Bunlar mutasarrıf zarflardır. O zaman mef'ûlu fih olmazlar ve cümle içindeki yerine göre, cümlenin asli unsurlarından biri olarak (mübtedâ, haber, ya da fâil gibi) i'rab (hareke) alırlar. Bu zarflardan bazıları şunlardır:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası	Türkçesi	Arapçası	Türkçesi	Arapçası
Orta	وَسَطٌ	Gün	يَوْمٌ	Yarın	غَدٌ
Sağ	يَمِينٌ	Gece	لَيْلٌ	Akşam	مَسَاءٌ

6.4.2. Mutasarrıf Olmayan Zarflar

Bazı zarflar vardır ki cümle içinde sadece zarf olarak kullanılır ve cümlenin diğer unsurlarından olmazlar. Bunlar da mutasarrıf olmayan zarflardır. Cümlenin neresinde bulunurlarsa bulunsunlar daima zarfiyetten dolayı mansûb olurlar. Bu zarflardan bazıları şunlardır:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası	Türkçesi	Arapçası	Türkçesi	Arapçası
esnasında	أَثْنَاءَ	sonra	بَعْدَ	boyunca	طَوَالَ
...e doğru	نَحْوَ	yanında	عِنْدَ	arasında	بَيْنَ

Bu zarflar;

a) Kendilerinden önce geçen fiilin zaman ve mekânını bildirdiklerinde mef'ûlü fîh olurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Uçaklar bulutların üstünden uçar.	تَطِيرُ الطَّائِرَاتُ فَوْقَ السَّحابِ

Burada (فَوْقَ) mekân zarfı mef'ûlü fîh olub fetha ile mansûbtur.

b) Bir mübtedâya haber veya bir kelimeye sıfat olurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Cennet annelerin ayakları altındadır.	اَلْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدامِ الْأُمَّهَاتِ

Burada تَحْتَ mekân zarfı zarfiyet dolayısıyla mansûbtur

Not: Bu zarflar (مِنْ) harf-i ceri ile mecrûr olurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Arkasından yürüdüm.	سِرْتُ مِنْ وَراءِهِ

6.4.3. Zarfların Diğer Özellikleri

1. مَا harfi bazı zarflara bitişebilir. Ancak bu مَا zâidedir (hiçbir iş görmez). Zarfa etki etmez ve onu iş yapmaktan alıkoymaz. Yani bu zarflar mansûb olmaya ve kendisinden sonra gelen isim ise muzafun ileyh ve mecrûr olmaya devam eder. (مَا)nın bitiştiği zarflar genelde şunlardır:

عِنْدَ	حِينَ	قَبْلَ	بَعْدَ	دُونَ

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Gecikmeden gelmesini rica ettim.	رَجَوْتُهُ أَنْ يَحْضُرَ دُونَما تَأْخِيرٍ

(دُونَ) kelimesi mansûb bir zarftır. ما zâidedir (تَأْخِيرٍ) muzafun ileyh ve kesre ile mecrûrdur.

2. Zaman ve mekâna muzaf olan sayılar, işaret isimleri ve sıfatlar mefûlün fîh olarak mansûb okunur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Orada beş gün geçirdim.	قَضَيْتُ هُنَاكَ خَمْسَةَ أَيَّامٍ

3. Zaman ve mekân zarflarına muzaf olan (بَعْضُ)ve (كُلُّ) kelimeleri de mef'ûlün fih olur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Uzun müddet uyudum.	نِمْتُ طَوِيلاً (نِمْتُ وَقْتاً طَوِيلاً)

4. Mevsûf zaman ve mekân zarfı olursa, hazfedildiğinde sıfatı onun yerine mef'ûl-i fîh olur.

5. (قَبْلَ) ve (بَعْدَ) zarflarının özellikleri:

a) (قَبْلَ) ve (بَعْدَ) başlarına harf-i cer gelmeksizin muzaf olduklarında mansûbdurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kardeşin hepimizden önce gezmeye çıktı.	خَرَجَ أَخُوكَ قَبْلَ كُلِّنَا إِلَى الْجَوْلَةِ

b) Muzaf olup başlarına harf-i cer geldiğinde mecrûr olurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Halit'ten sonra Ali geldi.	جاَءَ عَلِيٌّ مِنْ بَعْدِ خاَلِدٍ

c) Fiile doğrudan doğruya değil (أَنْ) ile bağlanırlar ve cümleye muzâf olduklarında cümlenin başında (أَنْ) bulunur:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası

Çocuk babası işten dönmeden uyudu.	نَامَ الطِّفْلُ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ أَبُوهُ مِنَ الْعَمَلِ

d) (قَبْلَ) ve (بَعْدَ)'nin muzâfun ileyhi hazfedilince zamme üzere mebnî olur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Önce Halit ve Ömer gitti.	ذَهَبَ خَالِدٌ وَ عُمَرُ مِنْ قَبْلُ

* (يَوْمَ) ve (حِينَ) kelimeleri cümleye muzâf olduklarında başlarına (أَنْ) gelmez.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Zil çaldığı zaman öğrenciler sınıfa girdiler.	دَخَلَ الطُّلاَّبُ الصَّفَّ حِينَ دَقَّ الْجَرَسِ

*Mef'ûl-i fih fiilin önünde gelebilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bu gün babanı ziyaret ettim.	اَلْيَوْمَ زُرْتُ أَبَاكَ

6.4.4. Mebni Zarflar

Mebnî zarflar 17 tane olup 6 tanesi mekân zarfı, 10 tanesi zaman zarfı, bir tanesi de hem mekân hem de zaman zarfı olarak kullanılır. Mebnî oldukları için mahallen mansûbturlar.

a) Mebnî Mekân Zarfları:

حَيْثُ	أَيْنَ	ثَمَّ	لَدَى	لَدُنْ	هُنَاَ

Cümleye muzaf olan mebnî mekân zarfıdır. Bu cümle isim ya da fiil cümlesi olabilir. Genellikle fiil cümlesi olur. Sonu zamme üzre mebnî olduğundan mahallen mansûb sayılır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Rahatça okuyabileceğim bir yerde oturdum.	جَلَسْتُ حَيْثُ أَسْتَطِيعُ الْقِرَاءَةَ مُرْتَاحاً

Not: (حَيْثُ) Başka anlamlara da gelebilir:

1. a) (بِحَيْثُ) ...şekilde:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kral uzaktan görülebilecek şekilde yüksek bir köşk bina etti.	بَنَى الْمَلِكُ قَصْراً عاَلِياً بِحَيْثُ يُرَى مِنْ بَعِيدٍ

b) (مِنْ حَيْثُ) ..bakımından, yönden:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Düşmanlar sayıları çok olması bakımından bizden daha kuvvetlidir.	اَلْأَعْداَءُ أَقْوَى مِنْ حَيْثُ إِنَّهُمْ كَثِيرُ الْعَدَدِ

2. أَيْنَ nerede, nereye: (Fetha üzere mebnî soru isimlerindendir. Şart olarak da kullanılır)

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Nerede oturdun?	أَيْنَ جَلَسْتِ؟

3. a) ثَمَّ Orada, oraya: (Fetha üzere mebnîdir).

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Orada bir çocuk oynuyor.	ثَمَّ وَلَدٌ يَلْعَبُ

b) (مِنْ) ...için, ...den, ...dan dolayı:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bundan dolayı arkadaşıma bir mektup yazdım.	وَمِنْ ثَمَّ كَتَبْتُ رِساَلَةً إِلَى صَدِيقِي

4. لَدَى – لَدُنْ yanında katında nezdinde, tarafında, huzurunda:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kapının yanında Ali'yi gördüm.	شاَهَدْتُ عَلِياًّ لَدَى الْباَبِ

5. هُناَ burada, buraya: (Sükûn üzere mebnîdir)

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Burası okulumuzdur.	هُنا مَدْرَسَتُنا

b) Mebnî Zaman Zarfları:

أَيَّانَ	مَتَى	لَمَّا	مُنْذُ	مُذْ	أَمْسِ	قَطُّ	اَلْآنَ	إِذاَ	إِذْ

1. أَيَّانَ ne zaman …dığı zaman, her ne zaman: Soru ve iki fiili muzâriyi cezmeden şart edatı olarak kullanılır, fetha üzere mebnidir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ne zaman gidersen giderim.	أَيَّانَ تَذْهَبْ أَذْهَبْ

2. مَتَى ne zaman: Soru ve şart ifade eden sükûn üzere mebnî zaman zarfıdır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ne zaman geliyorsun?	مَتَى تَحْضُرُ؟
Ne zaman gelirsen giderim.	مَتَى تَحْضُرْ أَذْهَبْ

3. لَمَّا (Mâzînin önünde;) ..dığında , ..dığı zaman, ..ınca, ..iken .. (Muzârinin önünde;) henüz ..medi, henüz …madı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Yağmur yağınca sel aktı.	لَمَّا نَزَلَ الْمَطَرُ جَرَى السَّيْلُ
Henüz gitmedim.	لَمَّا أَذْهَبْ

4. مُنْذُ = مُذْ …den beri, ..den bu yana, ..dığından beri: İsim olarak kullanılınca zaman zarfıdır ve yanına isim veya fiil gelir. Harf olarak kullanılınca cer harfidir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Geldiğinden beri beni ziyaret etmedin.	ماَ زُرْتَنِي مُذْ جِئْتَ

Seni bir seneden beri görmedim.	مَا رَأَيْتُكَ مُنْذُ سَنَةٍ

5. أَمْسِ **Dün:**

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Dün neden gelmedin?	لِمَاذَا لَمْ تَحْضُرْ أَمْسِ؟

6. قَطُّ **Asla, hiç, katiyyen:** Mâzî manalı fiillere mahsustur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Sana asla yalan söylemedim.	مَا كَذَبْتُ عَلَيْكَ قَطُّ

7. اَلْآنَ **şimdi, şu anda:** Fetha üzere mebnîdir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Şimdi Allah yükünüzü hafifletti.	اَلْآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ

8. إِذاَ **o zaman, ..dığında, ..dığı zaman, ınca, ..ken:** Cümleye muzaf olan sükûn üzere mebnî zaman zarfıdır. Ardından hep iki fiil gelir. Birinci bölümdeki şart fiili genellikle mâzî olur. إِذاَ da bu fiile muzaftır. Cevap fiili mâzî de olsa muzâri anlamı verilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bahar geldiği zaman çiçekler açar.	إِذاَ جاَءَ الرَّبِيعُ تَفَتَّحَتِ الْأَزْهاَرُ

Not: (إِذاَ) nın iki kullanılışı daha vardır:

a) Bazen şart anlamı ifade etmeyip yalnız zaman anlamı ifade eder. Şart olmaktan çıktıkları için bu türlerden sonra iki fiil gelmez. Yalnız bir fiil bulunur. Bu da genellikle yeminden sonra gelişindedir:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Andolsun gecenin karanlığı büründüğü zamana	وَ اللَّيْلِ إِذاَ يَغْشَى

b) Müfâcee (sürpriz) edatı olur, “bir de ne göreyim, bir de baktım ki” şeklinde tercüme edilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Çıktım, bir de ne göreyim, kapıda bir yılan.	خَرَجْتُ فَإِذاَ حَيَّةٌ بِالْباَبِ

9. إِذْ bir zamanlar, vaktiyle, o zaman , o vakit ...dığında, ..dığı zaman, ..eceği zaman: Sükûn üzere mebnî cümleye muzaf olan zaman zarfıdır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Hatırlayın ki vaktiyle pek az idiniz (Allah) sizi çoğalttı.	وَاذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلاً فَكَثَّرَكُمْ

Çoğu zaman tercümede hatalar yapılabilen bir edat olduğu için إِذْ edatını ayrıntılı işlemekte yarar vardır:

a) (إِذْ) den sonra mâzî fiil gelmişse tercüme edilirken “hani (hatırla)+ mişli geçmişin hikâyesi şeklinde yapılır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Hani İbrâhim babası Azer’e putları tanrı mı ediniyorsun demişti.	وَ إِذْ قاَلَ إِبْراَهِيمُ لِأَبِيهِ آزَرَ أَ تَتَّخِذُ أَصْناَماً آلِهَةً

b) (إِذْ) den sonra muzâri fiil gelmişse şimdiki zamanın hikâyesi şeklinde çevrilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Hani Allah onları uykunda sana az gösteriyordu.	إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَناَمِكَ قَلِيلاً

c) (إِذْ) den sonra isim cümlesi gelmişse cümlede fiil olmadığı için sadece “idi” kelimesiyle çevrilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Hatırlayın, hani siz yeryüzünde az, zayıf ve biçâre idiniz de...	وَ اذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ

(إِذْ) edatının diğer özellikleri:

*(إِذْ) şu kelimelere muzâfun ileyh olarak da gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası	Türkçesi	Arapçası	Türkçesi	Arapçası	Türkçesi	Arapçası
ondan sonra	بَعْدَئِذٍ	o zaman	حِينَئِذٍ	o saat	ساَعَتَئِذٍ	o sene	سَنَتَئِذٍ
ondan önce	قَبْلَئِذٍ	o gün	يَوْمَئِذٍ	o vakit	وَقْتَئِذٍ	o yıl	عاَمَئِذٍ

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
O gün mü'minler Allah'ın yardımıyla sevinirler.	يَفْرَحُ الْمُؤمِنوُنَ بِنَصْرِ اللّه يَوْمَئِذٍ

* (إِذْ) Gelecek zaman zarfı olur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Onlar bukağılar boyunlarına geçirildiği zaman bileceklerdir.	فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ إِذِ الْأَغْلاَلُ فِي أَعْناَقِهِمْ

* (إِذْ) (..den, ..den dolayı, için, çünkü anlamında) sebep bildirir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Geç kaldığın için öğretmen sınıfa girmene izin vermedi.	لَمْ يَسْمَحِ الْمُعَلِّمُ لَكَ بِدُخُولِ الصَّفِّ إِذْ تَأَخَّرْتَ

* (إِذْ) (..aniden , ansızın, bir de baktım ki, bir de ne görelim anlamında) müfâcee (sürpriz) edatı olur. Genellikle ondan önce (بَيْناَ-بَيْنَماَ) (..iken) kelimeleri bulunur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
O kardeşini ararken bir de ne görsün, paraları çalınmış.	فَبَيْنَماَ هُوَ يَبْحَثُ عَنْ أَخِيهِ إِذْ سُرِقَ مِنْهُ الدَّراَهِمَ

*Bazen (إِذاَ) nın kısaltılmışı şeklinde kullanılır. Cümleye muzaf olduğu için (..ğı) şeklinde tercüme edilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ali geldiği zaman…	إِذْ جاَءَ عَلِيٌّ

c) Hem Zaman Hem Mekân İçin Kullanılan Mebnî Zarf

أَنَّى nerede, nereden, ne zaman, nasıl:

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
O nasıl olur?	أَنَّى يَكُونُ ذَلِكَ؟

Cümle Bağlamada Kullanılan Bazı Edatlar:

1. أَنْ ... diye: Kendinden sonra gelen fiil emir siygasında ise tefsir yani açıklama edatı olarak görev yapar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Subay saldırın diye işaret etti.	أَشارَ الضاَّبِطُ أَنِ اهْجُموُا

2. ما edatının kullanılışları:

ما + mâzî fiil ...dığı sürece, ...dıkça

ما لَمْ + meczûm muzâri fiil .....mediği sürece, ...medikçe

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bana isyan ettiğin sürece sana azab edeceğim.	ما عَصَيْتَنِي أُعَذِّبُكَ
Allah'a iman etmedikçe cennete giremezsiniz.	لَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ ما لَمْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ

مِثْلَما ... gibi

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Burada da oradaki gibi ictihad etti.	لَقَدْ اجْتَهَدَ هُناَ مِثْلَماَ اجْتَهَدَ هُناَكَ

ما edatı bazen de isimlerin sonuna ilâve edilerek ismin belirsizliği arttırılır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
(Herhangi) Bir gün dışarı çıktık.	يَوْماً ما خَرَجْناَ.

6.5. Meful Meah

Beraberlik bildiren meful demektir. Failin mefulle birlikte hareket ettiğini, aynı şeyi yaptığını gösterir. Mefulü meahın başında vav (وَ) bulunur. Bu vav (وَ) atıf harfi olan vav değildir. Bu vav (وَ), "beraber" manasındaki مَعَ anlamına gelen bir vav (وَ) dır. Buna "vavü-l meiyye"denir. Ayrıca çoğu zaman mefulü meah ile fail aynı cinsten değildir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kıyı boyunca yürüdük.	مَشَيْنا وَ الشاَّطِئَ
Güneşin doğuşuyla (doğarken) yola çıktık.	ساَفَرْناَ وَ طُلُوعَ الشَّمْسِ
Ali bahçenin duvarı boyunca koştu.	جَرَى عَلِيٌّ وَ سُورَ الْحَدِيقَةِ.
Babanla beraber ne yaptın?	ماَذاَ فَعَلْتَ وَ أَباَكَ ؟

Dikkat edilirse vâvu'l-maiyye, atıf vâvının konmaması gereken yerlerde konmuştur. Örneğin son cümlede atıf kaidesine aykırılık olduğu için vâ'vu'l-maiyyeden sonra gelen أَباَكَ mef'ûlü maahtır ve mansûbtur. Çünkü Türkçe mana olarak (Babanla beraber ne yaptın?) demek için vâv yerine (ماَذاَ فَعَلْتَ مَعَ أَبِيكَ) şeklinde Arapça 'ya çevririlir. Oysa buradaki vâv beraberlik vâvıdır. Zira Arapça' da muttasıl bir zamire başka bir ismi atfetmek gerekirse bu zamiri tekid için munfasıl olarak tekrar etmek gerekir: (ماَذاَ فَعَلْتَ أَنْتَ وَ أَبُوكَ ؟) de görüldüğü gibi o zaman أَباَكَ kelimesini mansûb değil أَبُوكَ şeklinde merfû olarak getirmek gerekiyor.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ben ve Halit yazdık.	كَتَبْتُ أناَ وَ خاَلِدٌ
Halit'le beraber yazdım.	كَتَبْتُ وَ خاَلِداً.

Aynı şekilde birinci cümledeki vâv atıf vâvıdır, fâil zamirini tekrar etmediğimiz ikinci cümledeki vâv beraberlik vâvıdır (vâvu'l-maiyye).

Atıf Vâvıyla Vâvu'l-Maiyye'nin Farkı: Atıf harfi olan وَ kendisinden önceki ve sonraki kelimelerin hükmünün kendilerine nisbeti konusunda ortak olduklarını gösterir. Ancak beraberlik ifade eden وَ bu ortaklığı ifade etmez, sadece beraberlik bildirir. Fiilin ifade ettiği manada ortaklık bildirmez. Buna göre;

a) Cümledeki (وَ) nin atıf vâvı olmasını engelleyen bir işaret veya delil varsa (وَ) maıyyet vâvıdır. Bu işaret de (وَ)'den sonra gelen isim ile önce gelen ismin fiilde ortak olmasının imkânsızlığıdır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kardeşin sabahleyin (sabahla beraber) yola çıktı.	سَافَرَ أَخُوكَ وَ الصُّبْحَ
Muhammed güneşin batışıyla birlikte (batarken) geldi.	حَضَرَ مُحَمَّدٌ وَ غُرُوبَ الشَّمْسِ

Meselâ son cümlede fiilin ikisine de ortak olarak kullanılması mümkün değildir. Çünkü güneşin batışı gelmez. Yani Muhammed ve güneşin batması birlikte bir yere gelemezler. Dolayısıyla güneşin batışı sırasında Muhammed'in gelişini ifade eder. Böyle bir durumda vâv'ın maıyyet vâv'ı sayılıp ondan sonra gelen ismin mef'ûlün maah olarak mansûb okunması gerekir. Başka şekilde okunması doğru değildir.

b) Cümlenin fiili ancak iki ve daha fazla kişinin yapabileceği ortaklık (müşâraket) bildiren bir fiil ise, vâv mutlaka atıf vâvıdır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ali düşmanla çarpıştı.	قَاتَلَ عَلِيٌّ وَالْعَدُوُّ
Halid ve Ali ortak oldu.	اِشْتَرَكَ خَالِدٌ وَ عَلِيٌّ

Bu fiiller ve benzerleri ancak birden fazla kişinin ortaklığıyla yapılacak fiillerdir. Dolayısıyla vâv'dan sonraki isim ma'tûftur. Mef'ûlün maah olarak okunması doğru değildir.

c) Atıf vâvı yahut maiyyet vâvı olmasını engelleyen bir şey yoksa vâv ikisinden biri olabilir. Ondan sonra gelen isim mef'ûlün maah olarak okunabileceği gibi, önceki isme ma'tûf olarak da okunabilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
İbrâhim ve Hâlit yolculuk yaptı.	سَافَرَ إِبْرَاهِيمُ وَ خَالِدٌ
İbrâhim Hâlit'le beraber yolculuk yaptı.	سَافَرَ إِبْرَاهِيمُ وَ خَالِداً

7. Sahîh Fiil

Kök harfleri içerisinde illet harfi (و ، ي ،ا) bulunmayan fiillere sahih fiiller denir.

7.1. Sâlim Fiil

Kök harfleri içerisinde illet harfi, hemze ve aynı harften iki tane bulunmayan fiillerdir. (نَصَرَ، جَلَسَ، عَلِمَ) gibi. Salim fiilin çekimi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيَكْتُبْ	أُكْتُبْ	مَكْتُوبٌ	كَاتِبٌ	كِتَابَةٌ	يَكْتُبُ	كَتَبَ

Salim Fiilin Çekimleri

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (أنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيَكْتُبْ	يَكْتُبْ	يَكْتُبَ	يَكْتُبُ	كَتَبَ	هو
لِيَكْتُبَا	يَكْتُبَا	يَكْتُبَا	يَكْتُبَانِ	كَتَبَا	هما
لِيَكْتُبُوا	يَكْتُبُوا	يَكْتُبُوا	يَكْتُبُونَ	كَتَبُوا	هم
لِتَكْتُبْ	تَكْتُبْ	تَكْتُبَ	تَكْتُبُ	كَتَبَتْ	هي
لِتَكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَانِ	كَتَبَتَا	هما
لِيَكْتُبْنَ	يَكْتُبْنَ	يَكْتُبْنَ	يَكْتُبْنَ	كَتَبْنَ	هنَّ
أُكْتُبْ	تَكْتُبْ	تَكْتُبَ	تَكْتُبُ	كَتَبْتَ	أنتَ
أُكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَانِ	كَتَبْتُمَا	أنتما
أُكْتُبُوا	تَكْتُبُوا	تَكْتُبُوا	تَكْتُبُونَ	كَتَبْتُمْ	أنتم
أُكْتُبِي	تَكْتُبِي	تَكْتُبِي	تَكْتُبِينَ	كَتَبْتِ	أنتِ
أُكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَانِ	كَتَبْتُمَا	أنتما
أُكْتُبْنَ	تَكْتُبْنَ	تَكْتُبْنَ	تَكْتُبْنَ	كَتَبْتُنَّ	أنتن
لِأَكْتُبْ	أَكْتُبْ	أَكْتُبَ	أَكْتُبُ	كَتَبْتُ	أنا
لِنَكْتُبْ	نَكْتُبْ	نَكْتُبَ	نَكْتُبُ	كَتَبْنَا	نحن

7.2. Mehmûz Fiil

Kök harfleri içerisinde hemze bulunan fiildir. (أَمَرَ، سَأَلَ، قَرَأَ) gibi. Hemze fiilin başında (yani fâu'l-fiilinde) ise mehmûze'l-fâ, (أَكَلَ yedi, أَخَذَ aldı) hemze fiilin ortasında (yani ayne'l-fiilinde) ise mehmûze'l-ayn, (سَأَلَ sordu) hemze fiilin sonunda (yani lâme'l-fiilinde) ise mehmûze'l-lâm (قَرَأَ okudu) denir. Mehmûz fiiller daha ziyade birinci ve üçüncü babtan gelir.

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيَأْمُرْ	مُرْ	مَأْمُورٌ	آمِرٌ	أَمْرٌ	يَأْمُرُ	أَمَرَ

Mehmuz Fiil Çekimleri

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (أَنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيَأْمُرْ	يَأْمُرْ	يَأْمُرَ	يَأْمُرُ	أَمَرَ	هو
لِيَأْمُرَا	يَأْمُرَا	يَأْمُرَا	يَأْمُرَانِ	أَمَرَا	هما
لِيَأْمُرُوا	يَأْمُرُوا	يَأْمُرُوا	يَأْمُرُونَ	أَمَرُوا	هم
لِتَأْمُرْ	تَأْمُرْ	تَأْمُرَ	تَأْمُرُ	أَمَرَتْ	هي
لِتَأْمُرَا	تَأْمُرَا	تَأْمُرَا	تَأْمُرَانِ	أَمَرَتَا	هما
لِيَأْمُرْنَ	يَأْمُرْنَ	يَأْمُرْنَ	يَأْمُرْنَ	أَمَرْنَ	هنَّ
مُرْ	تَأْمُرْ	تَأْمُرَ	تَأْمُرُ	أَمَرْتَ	أنتَ
مُرَا	تَأْمُرَا	تَأْمُرَا	تَأْمُرَانِ	أَمَرْتُمَا	أنتما
مُرُوا	تَأْمُرُوا	تَأْمُرُوا	تَأْمُرُونَ	أَمَرْتُمْ	أنتم
مُرِي	تَأْمُرِي	تَأْمُرِي	تَأْمُرِينَ	أَمَرْتِ	أنتِ
مُرَا	تَأْمُرَا	تَأْمُرَا	تَأْمُرَانِ	أَمَرْتُمَا	أنتما
مُرْنَ	تَأْمُرْنَ	تَأْمُرْنَ	تَأْمُرْنَ	أَمَرْتُنَّ	أنتن
لِآمُرْ	آمُرْ	آمُرَ	آمُرُ	أَمَرْتُ	أنا
لِنَأْمُرْ	نَأْمُرْ	نَأْمُرَ	نَأْمُرُ	أَمَرْنَا	نحن

7.3. Muda'af Fiil

Şeddeli fiil demektir. Kök harfleri içerisinde aynı harften iki tane bulunan fiildir. (مَدَّ، رَدَّ، شَدَّ) gibi.

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيَرُدَّ	رُدَّ - اُرْدُدْ	مَرْدُودٌ	رَادٌّ	رَدٌّ	يَرُدُّ	رَدَّ

Muda'af Fiil Çekimleri

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (أَنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيَرُدَّ	يَرُدَّ	يَرُدَّ	يَرُدُّ	رَدَّ	هو
لِيَرُدَّا	يَرُدَّا	يَرُدَّا	يَرُدَّانِ	رَدَّا	هما

لِيَرُدُّوا	يَرُدُّوا	يَرُدُّوا	يَرُدُّونَ	رَدُّوا	هم
لِتَرُدَّ	تَرُدَّ	تَرُدَّ	تَرُدُّ	رَدَّتْ	هي
لِتَرُدَّا	تَرُدَّا	تَرُدَّا	تَرُدَّانِ	رَدَّتَا	هما
لِيَرْدُدْنَ	يَرْدُدْنَ	يَرْدُدْنَ	يَرْدُدْنَ	رَدَدْنَ	هنَّ
رُدَّ	تَرُدَّ	تَرُدَّ	تَرُدُّ	رَدَدْتَ	أنتَ
رُدَّا	تَرُدَّا	تَرُدَّا	تَرُدَّانِ	رَدَدْتُمَا	أنتما
رُدُّوا	تَرُدُّوا	تَرُدُّوا	تَرُدُّونَ	رَدَدْتُمْ	أنتم
رُدِّي	تَرُدِّي	تَرُدِّي	تَرُدِّينَ	رَدَدْتِ	أنتِ
رُدَّا	تَرُدَّا	تَرُدَّا	تَرُدَّانِ	رَدَدْتُمَا	أنتما
اُرْدُدْنَ	تَرْدُدْنَ	تَرْدُدْنَ	تَرْدُدْنَ	رَدَدْتُنَّ	أنتن
اَرُدَّ	اَرُدَّ	اَرُدَّ	اَرُدُّ	رَدَدْتُ	أنا
نَرُدَّ	نَرُدَّ	نَرُدَّ	نَرُدُّ	رَدَدْنَا	نحن

9. Mu‘tel Fiil

Kök harfleri içerisinde illet harfi (و ،ي ،ا) bulunan fiillere mutel fiiller denir.

9.1. Misal Fiil

Kök harflerinin birincisi illet harfi olan fiillerdir. (وَعَدَ، وَرِثَ، يَئِسَ ،) gibi. Fiilin başında vâv (و) bulunursa misâl-i vâvî denir. Fiilin başında yâ (ي) bulunursa misâl-i yâî denir.

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيَصِفْ	صِفْ	مَوْصُوفٌ	وَاصِفٌ	وَصْفٌ	يَصِفُ	وَصَفَ

Misal Fiil Çekimleri

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (أَنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيَصِفْ	يَصِفْ	يَصِفَ	يَصِفُ	وَصَفَ	هو
لِيَصِفَا	يَصِفَا	يَصِفَا	يَصِفَانِ	وَصَفَا	هما
لِيَصِفُوا	يَصِفُوا	يَصِفُوا	يَصِفُونَ	وَصَفُوا	هم

لِتَصِفْ	تَصِفْ	تَصِفَ	تَصِفُ	وَصَفَتْ	هي
لِتَصِفَا	تَصِفَا	تَصِفَا	تَصِفَانِ	وَصَفَتَا	هما
لِيَصِفْنَ	يَصِفْنَ	يَصِفْنَ	يَصِفْنَ	وَصَفْنَ	هنَّ
صِفْ	تَصِفْ	تَصِفَ	تَصِفُ	وَصَفْتَ	أنتَ
صِفَا	تَصِفَا	تَصِفَا	تَصِفَانِ	وَصَفْتُمَا	أنتما
صِفُوا	تَصِفُوا	تَصِفُوا	تَصِفُونَ	وَصَفْتُم	أنتم
صِفِي	تَصِفِي	تَصِفِي	تَصِفِينَ	وَصَفْتِ	أنتِ
صِفَا	تَصِفَا	تَصِفَا	تَصِفَانِ	وَصَفْتُمَا	أنتما
صِفْنَ	تَصِفْنَ	تَصِفْنَ	تَصِفْنَ	وَصَفْتُنَّ	أنتن
لِأَصِفْ	أَصِفْ	أَصِفَ	أَصِفُ	وَصَفْتُ	أنا
لِنَصِفْ	نَصِفْ	نَصِفَ	نَصِفُ	وَصَفْنَا	نحن

9.2. Ecvef Fiil

Asli harflerinden ortadaki harfi illetli olan fiillerdir. (قَالَ ،صامَ، مَالَ) gibi. Asılları itibâriyle bu fiiller illet harfleri olan (و ي) den mâzîde elife dönmüştür. Orta harfi (و) dan kaynaklanan elif ise ecvef-i vâvî, Orta harfi ي dan kaynaklanan elif ise ecvef-i yâî denir.

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيَقُولْ	قُلْ	مَقُولٌ	قَائِلٌ	قَوْلٌ	يَقُولُ	قَالَ

Ecvef Fiil Çekimleri

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (أَنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيَقُلْ	يَقُلْ	يَقُولَ	يَقُولُ	قَالَ	هو
لِيَقُولَا	يَقُولَا	يَقُولَا	يَقُولَانِ	قَالَا	هما
لِيَقُولُوا	يَقُولُوا	يَقُولُوا	يَقُولُونَ	قَالُوا	هم
لِتَقُولَ	تَقُولَ	تَقُولَ	تَقُولُ	قَالَتْ	هي
لِتَقُولَا	تَقُولَا	تَقُولَا	تَقُولَانِ	قَالَتَا	هما

لِيَقُلْنَ	يَقُلْنَ	يَقُلْنَ	يَقُلْنَ	قُلْنَ	هنَّ
قُلْ	تَقُلْ	تَقُولَ	تَقُولُ	قُلْتَ	أنتَ
قُولَا	تَقُولَا	تَقُولَا	تَقُولَانِ	قُلْتُمَا	أنتما
قُولُوا	تَقُولُوا	تَقُولُوا	تَقُولُونَ	قُلْتُم	أنتم
قُولِي	تَقُولِي	تَقُولِي	تَقُولِينَ	قُلْتِ	أنتِ
قُولَا	تَقُولَا	تَقُولَا	تَقُولَانِ	قُلْتُمَا	أنتما
قُلْنَ	تَقُلْنَ	تَقُلْنَ	تَقُلْنَ	قُلْتُنَّ	أنتن
لِأَقُلْ	أَقُلْ	أَقُولَ	أَقُولُ	قُلْتُ	أنا
لِنَقُلْ	نَقُلْ	نَقُولَ	نَقُولُ	قُلْنَا	نحن

9.3. Nâkıs Fiil

Asli harflerinden sonuncusu illetli olan fiillerdir. (قَضَى، رَمَى، دَعا) gibi. Son harfi vâvdan (و) kaynaklanan uzun elif ise nâkıs-i vâvî, son harfi yâ (ي) den kaynaklanan maksûre elif ise nâkıs-i yâî olur. Fiilde (ى) yazılmasına rağmen elif gibi çekerek okunur. Bu tip üstünden sonra gelen (ى) ler noktasız yazılır.

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيَغْزُ	اُغْزُ	مَغْزُوٌّ	غَازٍ	غَزْوٌ	يَغْزُو	غَزَا

Nakıs Fiil Çekimleri

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (أنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيَغْزُ	يَغْزُ	يَغْزُوَ	يَغْزُو	غَزَا	هو
لِيَغْزُوَا	يَغْزُوَا	يَغْزُوَا	يَغْزُوَانِ	غَزَوَا	هما
لِيَغْزُوا	يَغْزُوا	يَغْزُوا	يَغْزُونَ	غَزَوْا	هم
لِتَغْزُ	تَغْزُ	تَغْزُوَ	تَغْزُو	غَزَتْ	هي
لِتَغْزُوَا	تَغْزُوَا	تَغْزُوَا	تَغْزُوَانِ	غَزَتَا	هما
لِيَغْزُونَ	يَغْزُونَ	يَغْزُونَ	يَغْزُونَ	غَزَوْنَ	هنَّ
اُغْزُ	تَغْزُ	تَغْزُوَ	تَغْزُو	غَزَوْتَ	أنتَ

أُغْزُوَا	تَغْزُوَا	تَغْزُوَا	تَغْزُوَانِ	غَزَوْتُمَا	أنتما
أُغْزُوا	تَغْزُوا	تَغْزُوا	تَغْزُونَ	غَزَوْتُم	أنتم
أُغْزُوِي	تَغْزُوِي	تَغْزُوِي	تَغْزُوِينَ	غَزَوْتِ	أنتِ
أُغْزُوَا	تَغْزُوَا	تَغْزُوَا	تَغْزُوَانِ	غَزَوْتُمَا	أنتما
أُغْزُونَ	تَغْزُونَ	تَغْزُونَ	تَغْزُونَ	غَزَوْتُنَّ	أنتن
لِأَغْزُ	أَغْزُ	أَغْزُوَ	أَغْزُو	غَزَوْتُ	أنا
لِنَغْزُ	نَغْزُ	نَغْزُوَ	نَغْزُو	غَزَوْنَا	نحن

9.4. Lefîf Fiil

Asli harflerinden ikisi illetli olan fiillerdir. (طَوَى، رَوَى، نَوَى) gibi. İki çeşittir: 1. Lefîf-İ Mefrûk: İllet harflerinden biri kelimenin başında diğeri sonunda bulunursa lefîf-i mefrûk denir. (وَقَى يَقِي korudu) gibi. 2. Lefîf-İ Makrûn: İki illetli harf yanyana olarak kelimenin sonunda bulunursa lefîf-i makrûn denir. (قَوِيَ kuvvetli oldu) gibi.

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيَقِ	قِ	مَوْقِيٌّ	وَاقٍ	وَقْياً	يَقِي	وَقَى

Lefif Fiil Çekimleri

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (أَنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيَقِ	يَقِ	يَقِيَ	يَقِي	وَقَى	هو
لِيَقِيَا	يَقِيَا	يَقِيَا	يَقِيَانِ	وَقَيَا	هما
لِيَقُوا	يَقُوا	يَقُوا	يَقُونَ	وَقَوْا	هم
لِتَقِ	تَقِ	تَقِيَ	تَقِي	وَقَتْ	هي
لِتَقِيَا	تَقِيَا	تَقِيَا	تَقِيَانِ	وَقَتَا	هما
لِيَقِينَ	يَقِينَ	يَقِينَ	يَقِينَ	وَقَيْنَ	هنَّ
قِ	تَقِ	تَقِيَ	تَقِي	وَقَيْتَ	أنتَ
قِيَا	تَقِيَا	تَقِيَا	تَقِيَانِ	وَقَيْتُمَا	أنتما
قُوا	تَقُوا	تَقُوا	تَقُونَ	وَقَيْتُم	أنتم

قِي	تَقِي	تَقِي	تَقِينَ	وَقَيْتِ	أنتِ
قِيَا	تَقِيَا	تَقِيَا	تَقِيَانِ	وَقَيْتُمَا	أنتما
قِينَ	تَقِينَ	تَقِينَ	تَقِينَ	وَقَيْتُنَّ	أنتن
لِأَقِ	أَقِ	أَقِيَ	أَقِي	وَقَيْتُ	أنا
لِنَقِ	نَقِ	نَقِيَ	نَقِي	وَقَيْنَا	نحن

14. Mucerred Fiil

Asıl harflerine ilave yapılmamış fiillerdir. Üç harfli olanlarına sülasi mücerred, dört harfli olanlara rubai mücerred fiiller denir. Arapçada fiillerin çoğu sülasidir yani üç harflidir. Az bir kısmı da rubaidir. Yani dört harflidir.

Üç Harfli Mücerred Fiil

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيَكْتُبْ	اُكْتُبْ	مَكْتُوبٌ	كَاتِبٌ	كِتَابَةٌ	يَكْتُبُ	كَتَبَ

Üç Harfli Mücerred Fiilin Çekimi

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (أنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيَكْتُبْ	يَكْتُبْ	يَكْتُبَ	يَكْتُبُ	كَتَبَ	هو
لِيَكْتُبَا	يَكْتُبَا	يَكْتُبَا	يَكْتُبَانِ	كَتَبَا	هما
لِيَكْتُبُوا	يَكْتُبُوا	يَكْتُبُوا	يَكْتُبُونَ	كَتَبُوا	هم
لِتَكْتُبْ	تَكْتُبْ	تَكْتُبَ	تَكْتُبُ	كَتَبَتْ	هي
لِتَكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَانِ	كَتَبَتَا	هما
لِيَكْتُبْنَ	يَكْتُبْنَ	يَكْتُبْنَ	يَكْتُبْنَ	كَتَبْنَ	هنَّ
اُكْتُبْ	تَكْتُبْ	تَكْتُبَ	تَكْتُبُ	كَتَبْتَ	أنتَ
اُكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَانِ	كَتَبْتُمَا	أنتما
اُكْتُبُوا	تَكْتُبُوا	تَكْتُبُوا	تَكْتُبُونَ	كَتَبْتُمْ	أنتم
اُكْتُبِي	تَكْتُبِي	تَكْتُبِي	تَكْتُبِينَ	كَتَبْتِ	أنتِ
اُكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَا	تَكْتُبَانِ	كَتَبْتُمَا	أنتما

أُكْتُبْنَ	تَكْتُبْنَ	تَكْتُبْنَ	تَكْتُبْنَ	كَتَبْتُنَّ	أنتن
لِأَكْتُبْ	أَكْتُبْ	أَكْتُبَ	أَكْتُبُ	كَتَبْتُ	أنا
لِنَكْتُبْ	نَكْتُبْ	نَكْتُبَ	نَكْتُبُ	كَتَبْنَا	نحن

Dört Harfli Mücerred Fiil

Emri Gaib	Emri Hazır	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
لِيُدَحْرِجْ	دَحْرِجْ	مُدَحْرَجٌ	مُدَحْرِجٌ	دَحْرَجَةٌ	يُدَحْرِجُ	دَحْرَجَ

Dört Harfli Mücerred Fiil Çekimi

Emir	Cezm Hali (لَمْ)	Nasb Hali (أَنْ)	Muzari	Mazi	Zamirler
لِيُدَحْرِجْ	يُدَحْرِجْ	يُدَحْرِجَ	يُدَحْرِجُ	دَحْرَجَ	هو
لِيُدَحْرِجَا	يُدَحْرِجَا	يُدَحْرِجَا	يُدَحْرِجَانِ	دَحْرَجَا	هما
لِيُدَحْرِجُوا	يُدَحْرِجُوا	يُدَحْرِجُوا	يُدَحْرِجُونَ	دَحْرَجُوا	هم
لِتُدَحْرِجْ	تُدَحْرِجْ	تُدَحْرِجَ	تُدَحْرِجُ	دَحْرَجَتْ	هي
لِتُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَانِ	دَحْرَجَتَا	هما
لِيُدَحْرِجْنَ	يُدَحْرِجْنَ	يُدَحْرِجْنَ	يُدَحْرِجْنَ	دَحْرَجْنَ	هنَّ
دَحْرِجْ	تُدَحْرِجْ	تُدَحْرِجَ	تُدَحْرِجُ	دَحْرَجْتَ	أنتَ
دَحْرِجِي	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَانِ	دَحْرَجْتُمَا	أنتما
دَحْرِجَا	تُدَحْرِجُوا	تُدَحْرِجُوا	تُدَحْرِجُونَ	دَحْرَجْتُم	أنتم
دَحْرِجَا	تُدَحْرِجِي	تُدَحْرِجِي	تُدَحْرِجِينَ	دَحْرَجْتِ	أنتِ
دَحْرِجُوا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَا	تُدَحْرِجَانِ	دَحْرَجْتُمَا	أنتما
دَحْرِجْنَ	تُدَحْرِجْنَ	تُدَحْرِجْنَ	تُدَحْرِجْنَ	دَحْرَجْتُنَّ	أنتن
لِأُدَحْرِجْ	أُدَحْرِجْ	أُدَحْرِجَ	أُدَحْرِجُ	دَحْرَجْتُ	أنا
لِنُدَحْرِجْ	نُدَحْرِجْ	نُدَحْرِجَ	نُدَحْرِجُ	دَحْرَجْنَا	نحن

15. Mezîd Fiil

Asıl harflerine harf ilave edilerek türetilen ve girdiği baba göre anlam değişikliğine uğrayan fiillerdir.

15.1. İf'âl Babı

Sülâsî fiilin kökünün başına bir elif (ا) ilavesiyle kurulur. Arttırılmış fiiller genellikle masdarının adıyla anılır, üçlü fiiller bu grubun kalıbına girer yani mâzî muzâri ve masdar harekeleri girdiği kalıbın aynısı olur. Üç harfli bir fiilin bu kalıba alınmasının sebebi (جَلَسَ خَالِدٌ) (Hâlit oturdu) gibi lâzım (mef'ûl almayan) bir fiilse, (أَجْلَسَ خَالِدٌ عادِلاً) (Hâlit Adil'i oturttu) şeklinde müteaddî (nesne alabilen) yapmaktır. Şayet söz konusu fiil geçişli ise bu defa onu ikinci kattan müteaddî yapar. Esas manaları bir işin olmasını sağlamak, bir fiilin anlamının bir nesne üzerindeki etkisini belirtmektir. İf'âl bâbının çekimi aynen sülâsî mücerredler gibidir.

Mezid babların ism-i fâilleri, muzârisinin يُ harfini مُ ya çevirmekle elde edilir. Yani muzarat harfi kaldırılıp yerine ötreli mim harfi ilave edilir. İsm-i mef'ûlü ise ism-i fâilinin sondan bir önceki harfinin üstün yapılmasıyla olur. Artık fiilimiz isme dönüşmesi sebebiyle elif lâm takısı veya tenvin alabilir.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
أَفْعِلْ	مُفْعَلُ	مُفْعِلُ	اِفْعَالٌ	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ
أَعْلِمْ	مُعْلَمٌ	مُعْلِمٌ	إِعْلاَمٌ	يُعْلِمُ	أَعْلَمَ
Bildir	Bildirilen	Bildiren	Bildirmek	Bildiriyor	Bildirdi

Not: İf'âl bâbındaki fiillerin mâzî, emir ve mastarlarındaki hemzeler, diğer fiillerin aksine (hemze-i kat' olduğundan) geçiş halinde atılmaz ve her durumda okunurlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Halit, Ali'ye Cemal'in faziletli olduğunu **bildirdi**.	أعْلَمَ خَالِدٌ عَلِيّاً جَمَالاً فَاضِلاً
Öğretmen öğrencileri okuldan **çıkardı**.	أَخْرَجَ الْمُعَلِّمُ الطُّلاَّبَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ

15.2. Tef'îl Babı

Sülâsî mücerred fiilin ortasındaki harfi şeddeli okumak suretiyle 4 harfe çevirerek tef'îl bâbı yapılır. (فَرِحَ أَخِي) (Kardeşim sevindi) gibi lâzım bir fiili (فَرَّحْتُ أَخِي) (Kardeşimi sevindirdim) gibi müteaddî yapar. Eğer (عَلِمْتُ دَرْسِي) (Dersimi bildim) gibi müteaddî ise (عَلَّمْتُكَ دَرْسَكَ) (Sana dersini öğrettim) gibi bir kat daha müteaddî yapar. Bir işin mübâlağalı olarak çok yapıldığını gösterir.

Tef'îl bâbı isimlerde kullanılırsa o isimden türemiş fiil meydana gelir. (عَذَابٌ azab, ceza, عَذَّبَ azab etti) Bazen fiilin kendisi çokluk manasını ifade eder. (Halit Kâbe'yi çok tavaf etti. طَوَّفَ خَالِدٌ الكَعْبَةَ) Bazen fâilinde çokluk ifade eder. (مَوَّتَ الإبِلُ Develer çokça öldü (Birçok deve öldü). Bazen mef'ûlünde çokluk ifade eder. (غَلَّقَ خَالدٌ الباب Halit çok kapıları kapadı, kilitledi.)

İf'âl bâbının tef'îl bâbından farkı çokluk ve fazlalığı anlatmasıdır.

Örnek: كَسَرَ الزُّجَاجَ Camı kırdı. أَكْسَرَ الزُّجَاجَ Camı kırdırdı. كَسَّرَ الزُّجَاجَ Camı iyice kırıp paramparça etti.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
فَعِّلْ	مُفَعَّلٌ	مُفَعِّلٌ	تَفْعِيلٌ - تَفْعِيلَةٌ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ
عَلِّمْ	مُعَلَّمٌ	مُعَلِّمٌ	تَعْلِيمٌ	يُعَلِّمُ	عَلَّمَ
Öğret	Öğretilen	Öğretmen	Öğretim	Öğretiyor	Öğretti

Not: Tef'îl bâbının masdarı تَفْعِيلٌ olur. Ancak sonu illetli olan nâkıs fiillerde ve 3. harfi hemze olan fillerde تَفْعِيلَةٌ şeklinde ta-i merbûta alarak gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
O namazını huşû içinde **edâ eder.**	يُؤَدِّي صَلاَتَهُ فِي خُشُوعٍ
Peygamber Allah'ın risâletini insanlara **tebliğ etti.**	بَلَّغَ النَّبِيُّ رِسَالَةَ اللَّهِ لِلنَّاسِ

15.3. Müfâale Babı

Sülâsî mücerred fiilin fâe'l-fiili ile ayne'l-fiili arasına elif (ا) eklenmesiyle olur. (كَتَبَ yazdı كَاتَبَ yazıştı) Mezîd fiiller içinde iki masdar kullanan tek kalıptır. Hangisinin daha yaygın olduğu zamanla öğrenilir. Daha ziyade bir şahsın diğeri üzerindeki etkilerini belirten müteaddî (geçişli, mef'ûl alan) bir kalıptır. Genel olarak şu manaları gösterir.

1. Fâlin mef'ûle karşı gösterdiği özelliği belirtir. (حَسُنَ iyi oldu. حَاسَنَ birine iyi muamele etti.)

2. Mef'ûlüne harf-i cerle bağlanan fiiller bu kalıba geçtiğinde harf-i cersiz bağlanır. Bazen karşılıklı iş yapmayı da ifade eder. (قَامَ عَلَى birşeye karşı kalkmak قَاوَمَ direnmek)

3. Sülâsî fiil bir nesneyi doğrudan etkiliyorsa bu kalıb bu fiilin manasının nesne üzerine yapılma çabasını ve bu mücâdeleyi gösterir. (سَبَقَ geçti سَابَقَ yarıştı, geçti)

4. Bu fiil iki kişi arasında beraberce yapılan bir işi bildirir. (يُكَاتِبُ خَالِدٌ جَمَالاً Halid Cemal'le yazışıyor.)

Not: Bazen bir kişi için de kullanıldığı olur. (Allah onları öldürdü kahretti قَاتَلَهُمُ اللهُ)

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
فَاعِلْ	مُفَاعَلٌ	مُفَاعِلٌ	مُفَاعَلَةٌ - فِعَالٌ	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ
كَاتِبْ	مُكَاتَبٌ	مُكَاتِبٌ	مُكَاتَبَةٌ - كِتَابٌ	يُكَاتِبُ	كَاتَبَ

Yazış	Yazışılan	Yazışan	Yazışmak	Yazışıyor	Yazıştı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Kız annesine sofra hazırlamada **yardım edecek.**	سَتُساعِدُ الْبِنْتُ أُمَّها فِي اعْدادِ الْمَائِدَةِ
Ömer çok sayıda namaz kılan **gördü**.	شاَهَدَ عُمَرُ عَدَداً كَبِيراً مِنَ الْمُصَلِّينَ

15.4. İnfiâl Babı

Sülâsi mücerredin başına إِنْ harflerinin eklenmesiyle yapılır. Şekil olarak malûm, anlam olarak meçhûldür. Bu fiilin kuruluşu mutâvaat içindir. Mutâvaat; müteaddî fiilin mef'ûl üzerinde meydana getirdiği tesiri kabullenmesidir. Genellikle bu ölçüde gelen fiiller lâzım olur ve dâima hissî yani maddî bir oluşu ifade eder.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
اِنْفَعِلْ	-	مُنْفَعِلٌ	اِنْفِعَالٌ	يَنْفَعِلُ	اِنْفَعَلَ
اِنْكَسِرْ	-	مُنْكَسِرٌ	اِنْكِسَارٌ	يَنْكَسِرُ	اِنْكَسَرَ
Kırıl	-	Kırılan	Kırılmak	Kırılıyor	Kırıldı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Camı kırdım o da **kırıldı**.	كَسَرْتُ الزُّجاجَ فَانْكَسَرَ
İpi parça parça kestim o da **kesildi**.	قَطَّعْتُ الْحَبْلَ فَانْقَطَعَ

15.5. İftiâl Babı

İftiâl babı müteaddi fiili lazım fiile çevirir. Mesela: جَمَعَ "topladı" manasındadır. جَمَعَ الْمُعَلِّمُ التَّلاَمِيذَ dediğimizde mana "Öğretmen öğrencileri topladı." şeklinde olur. جَمَعَ fiilini İftiâl babına sokarak اِجْتَمَعَ dediğimizde mana "toplandı" olur. اِجْتَمَعَ التَّلاَمِيذُ "Öğrenciler toplandı." manasındadır. Bu cümlede اِجْتَمَعَ fiili lazım bir fiildir. Gördüğünüz gibi, iftial babı müteaddi fiili lazım fiile çevirmiştir.

İftiâl babı, failin gayretini gösterir. Mesela: جَهَدَ "çalıştı" manasındadır. Bu fiili İftial babına sokarak اِجْتَهَدَ dersek, mana "Çokça çalıştı, çabaladı çalıştı" şeklinde olur ve failin gayretini gösterir.

Yine كَسَبَ "kazandı" manasındadır. Bu fiili İftial babının sokarak اِكْتَسَبَ dersek, mana "çalışmakla kazandı" şeklinde olur ve yine failin gayretini gösterir. Buna göre: كَسَبْتُ الْمَالَ "Malı kazandım." manasında iken, اِكْتَسَبْتُ الْمَالَ "Malı çalışmakla kazandım." manasına gelir.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
اِفْتَعِلْ	مُفْتَعَلٌ	مُفْتَعِلٌ	اِفْتِعَالٌ	يَفْتَعِلُ	اِفْتَعَلَ
إِجْتَمِعْ	مُجْتَمَعٌ	مُجْتَمِعٌ	إِجْتِمَاعُ	يَجْتَمِعُ	إِجْتَمَعَ
Toplan	Toplum	Toplanan	Toplanmak	Toplanıyor	Toplandı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ali öğretmeni **dinliyor**.	يَسْتَمِعُ عَلِيٌّ اِلَي الْمُعَلِّمِ
Ahmet **gülümsedi**.	اِبْتَسَمَ أَحْمَدُ

15.6. İfılâl Babı

Sülâsî mâzî fiilin başına bir hemze son harfinin de şeddelenmesiyle mâzî fiili meydana getirilir. Bu fiil mübâlağa (aşırılık) ifade etmek için kullanılır. Renkler ve kusurlar gibi sıfatların bu bâbın kalıbına sokulup fiil haline getirilmesiyle yapılır. Manasını mübâlağalaştırır. Yani renk ve sakatlıklardaki aşırılığı bildirir. Bu bâbın mâzî ve muzâri meçhûlu kullanılmaz.

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
اِفْعَلَّ	-	مُحْمَرٌّ	اِفْعِلَالٌ	يَفْعَلُّ	اِفْعَلَّ
اِحْمَرَّ	-	مُحْمَرٌّ	اِحْمِرَارٌ	يَحْمَرُّ	اِحْمَرَّ
Kızar		Kızaran	Kızarmak	Kızarıyor	Kızardı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ağaçlar **yeşerdi**.	اِخْضَرَّتِ الْأَشْجَارَ
Kadının rengi hastalıktan **sarardı**.	اِصْفَرَّ لَوْنُ الْمَرْأَةِ مِنَ الْمَرَضِ

15.7. Tefa'ul Babı

Sülâsi mâzî fiilin başına bir تَ harfi ilave edilip aynel fiili şeddeli okunarak meydana gelir. Tefa'ul bâbına giren sülâsî fiil o fiilin peyderpey belli bir aşamadan ve süreden sonra oluştuğuna işaret eder. Anlam olarak hemen hemen sülâsî kökündeki manayı verir. (عَلِمَ bildi, عَلَّمَ öğretti, تَعَلَّمَ öğrendi) Tefa'ul bâbının muzâri çekiminde fiilin başına تَ harfi iki defa geldiği için bazen birinin atıldığı görülür. (تَتَنَزَّلُ (indi) yerine; تَنَزَّلُ)

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
تَفَعَّلْ	متَفَعَّلٌ	متَفَعِّلٌ	تَفَعُّلٌ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ
تَعَلَّمْ	مُتَعَلَّمٌ	مُتَعَلِّمٌ	تَعَلُّمٌ	يَتَعَلَّمُ	تَعَلَّمَ
Öğren	Öğrenilen	Öğrenen	Öğrenmek	Öğreniyor	Öğrendi

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
İki arkadaş uzun süre konuştu.	تَحَدَّثَ الصَّدِيقَانِ طَوِيلاً
O okumayı tercih ediyor.	هُوَ يُفَضِّلُ الْقِرَاءَةَ

15.8. Tefâul Babı

Sülâsî fiilin başına bir تَ harfi ile fâel fiili ile aynel fiili arasına bir elif ilavesiyle yapılır. Bu bab iki veya daha çok kişiler arasındaki işbirliğini anlatır. Bu bâbdan bazı fiiller yapmacığı bildirir. (مَرِضَ hastalandı, تَمَارَضَ yalancıktan hasta oldu, hasta gibi göründü) Bu bâb bazen de üç harfli fiilin manasında şiddet ifade eder. (سَقَطَ düştü تَسَاقَطَ şiddetle düştü)

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
تَفَاعَلْ	مُتَفَاعَلٌ	مُتَفَاعِلٌ	تَفَاعُلٌ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ
تَبَاعَدْ	مُتَبَاعَدٌ	مُتَبَاعِدٌ	تَبَاعُدٌ	يَتَبَاعَدُ	تَبَاعَدَ
Uzaklaş	Uzaklaşılan	Uzaklaşan	Uzaklaşmak	Uzaklaşıyor	Uzaklaştı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Halit ve Cemal **uzaklaştı**.	تَبَاعَدَ خَالِدٌ وَجَمَالٌ
Kavim (o topluluk) **barıştı**.	تَصَالَحَ الْقَوْمُ

15.9. İstifâl Babı

Mâzî fiilin başına إِسْتَ yani س إ ve ت harflerinin eklenmesiyle yapılır. Hakîkî veya mecâzî manada istek cümlelerinde kullanılır. Ya da bir halden diğer bir hale geçişi göstermekte kullanılır. İstifâl babı bazen müteaddi bazen de lazım olarak kullanılabilir. Bu bâbdan gelen fiillerin hangisinin bir şey istemekte veya bir işe seçildiğini göstermekte kullanıldığını ancak Araplardan ya da sözlüklerden anlayabiliriz. (عَلِمَ bildi إِسْتَعْلَمَ bilmek istedi, خَلَفَ

birinin yerine geçti اِسْتَخْلَفَ halife seçildi) Bu bâb bazı fiillerin anlattığı sıfatın bulunduğunu da gösterir. (حَسُنَ iyi oldu حَسَنٌ iyi اِسْتَحْسَنَ iyi buldu)

Emir	İsmi Meful	İsmi Fail	Mastar	Muzari	Mazi
اِسْتَفْعِلْ	مُسْتَفْعَلٌ	مُسْتَفْعِلٌ	اِسْتِفْعَالٌ	يَسْتَفْعِلُ	اِسْتَفْعَلَ
اِسْتَخْرِجْ	مُسْتَخْرَجٌ	مُسْتَخْرِجٌ	اِسْتِخْرَاجٌ	يَسْتَخْرِجُ	اِسْتَخْرَجَ
Çıkar	Çıkarılan	Çıkaran	Çıkarmak	Çıkarıyor	Çıkardı

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Mühendisler kömür çıkardı.	اِسْتَخْرَجَ الْمُهَنْدِسُونَ الْفَحْمَ
Fâtıma kız kardeşlerini karşılıyor.	تَسْتَقْبِلُ فاطِمَةُ أَخَواتِها

Notlarım:

Bu kitap Anadolu İmam-Hatip Liselerinde derse giren öğretmenler ve 11. Sınıf öğrencileri için kaynak olarak hazırlanmıştır. Sadece 11. Sınıf konularını içermektedir. Konular örnekleriyle birlikte anlatılmıştır. Gereken yerlerde detaya girilmiştir. Ancak 11. Sınıf çerçevesi dışına çıkılmamıştır.